

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

**Кафедра обліку і правового забезпечення
агропромислового виробництва**

Нечипорук Юлія Олексіївна

**ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: МЕТОДИКА
ФОРМУВАННЯ, АНАЛІЗУ Й АУДИТУ ПОКАЗНИКІВ**

Спеціальність 8.03050901 – «Облік і аудит»

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

**Студентка групи ОПЗм-51
Нечипорук Ю.О. _____**

**Науковий керівник: к.е.н., доц.
Бруханський Р.Ф. _____**

**Дипломну роботу допущено
до захисту
« __ » _____ 2014 р.**

**Завідувач кафедри
к.е.н., доц. Бруханський Р.Ф.
_____**

Тернопіль – 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Фінансова звітність, її економічна сутність, призначення та характеристика основних форм	6
1.2. Теоретичні аспекти аналізу фінансової звітності	20
1.3. Основні підходи аудиту показників фінансової звітності .	25
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА АУДИТУ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ	31
2.1. Methodика формування та подання фінансової звітності ..	31
2.2. Methodика аудиту показників фінансової звітності підприємства	38
2.3. Особливості документального оформлення аудиторської перевірки	43
2.4 Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності на національний облік	48
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	55
3.1. Аналіз фінансово-майнового стану підприємства	55
3.2. Аналіз прибутковості та рентабельності підприємства ...	60
3.3. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства ...	65
3.4 Аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємства	71
Висновки до розділу 3	78
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	79
Висновки до розділу 4	85
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	86
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні кожен господарюючий суб'єкт, здійснюючи свою діяльність, має на меті отримати максимальний прибуток при мінімальних витратах. Тому, будь-який підприємець повинен вміло використовувати дані фінансової звітності, оскільки на їх основі можна ретельно розглянути й оцінити фінансовий стан підприємства та прийняти виважені управлінські рішення. Фінансова звітність також є необхідною для зовнішніх і внутрішніх користувачів, оскільки, забезпечує їх повною, правдивою та неупередженою інформацією про господарюючий суб'єкт. Такими користувачами можуть бути: банки, інвестори, власники, постачальники, замовники, працівники підприємства та органи державного управління.

Майже кожне підприємство завжди потребує додаткових джерел фінансування. Задля того щоб привабити зовнішніх кредиторів, підприємство надає їм інформацію про свою господарську діяльність, зазвичай, за допомогою звітності. Якщо у звітності інформація, яка стосується фінансового стану підприємства як за звітний період, так і за попередні роки, має позитивний характер, то існує більша вірогідність залучення додаткових джерел фінансування.

Окрім того, фінансова звітність є досить вагомою не тільки для зовнішніх, але і для внутрішніх користувачів, керівництва та персоналу підприємства. За допомогою наведених даних у звітності, можливо зробити детальний аналіз показників фінансового майнового стану підприємства, його платоспроможності та рентабельності.

Основам теоретичних і методологічних аспектів, питань формування, аналізу і аудиту показників звітності, присвячено безліч досліджень вітчизняних вчених (П.Я. Хомина, С.В. Голова, Ф.Ф. Бутинця, В.К. Савчука, В.О. Шевчука, В.В. Сопка, М.Я. Дем'яненко та інших науковців).

Дослідженням проблем звітності, її аналізу в сучасних умовах займалися такі відомі зарубіжні вчені: Е.С. Хендріксен, Я.В. Соколов, Н.П. Кондраков, В.В. Ковальов, А.Д. Шеремета, О.В. Єфімов, Ж. Рішар, Л. Бернстайн та інші. Всі ці вчені досягли значних результатів у процесі дослідження проблем складання та подання фінансової звітності, їх вирішення та складання пропозицій щодо удосконалення. Важливим є те, що досить вагомим для вітчизняних вчених є досвід зарубіжних науковців, проте, перш ніж використовувати його в практиці, варто звернути увагу на основні аспекти сучасного розвитку України.

Мета і завдання дослідження. Мета даного дослідження полягає у висвітленні теоретичних положень щодо вдосконалення фінансової звітності, та складання на їх основі практичних рекомендацій спрямованих на покращення процесу формування, аналізу та аудиту її показників. Завданнями, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети, є :

- 1) вивчення методики формування основних показників фінансової звітності та нормативно-правової бази підприємства;
- 2) аналіз фінансового стану підприємства, яке досліджується;
- 3) розробка ефективних заходів, для покращення фінансового стану та ефективнішого використання ресурсів підприємства.

Об'єктом дослідження обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Україна 2001» смт. Теофіполь Хмельницької області.

Предметом дослідження є фінансова звітність підприємства, методика її складання, а також аудит показників та їх аналіз.

Методи дослідження. Під час написання дипломної роботи нами були використані такі методи наукового дослідження: порівняння – для визначення відмінностей та спільних рис явищ, які досліджуються; групування – для визначення концептуальних ознак об'єкта дослідження; синтезу та аналізу – задля деталізації об'єкта дослідження, шляхом його складання на частини; монографічний метод – задля більш детального вивчення об'єкта дослідження; розрахунковий – задля розрахунку майбутніх

економічних ефектів; середніх і відносних величин – для визначення рівня ефективності досліджуваних процесів.

Основними джерелами, які використовувалися для написання роботи є: Законодавчі та нормативні документи України, данні фінансової звітності підприємства, річні звіти та відповідні літературні джерела.

Наукова новизна одержаних результатів:

1) інтерпретовано поняття «фінансова звітність», що відображає зміст звітів про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та власний капітал підприємства, мету її формування та подання;

2) запропоновано пропозиції щодо вдосконалення законодавчої бази бухгалтерського обліку, яка діє на сьогодні, що значно зменшують кількість невирішених аспектів між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку;

3) частково удосконалено систему аналізу показників фінансової звітності для об'єктивної оцінки стану підприємства та прийняття правильних управлінських рішень;

4) складено рекомендації щодо зміни форм фінансової звітності, що дозволить оцінити реальний фінансовий стан підприємства як зовнішнім так і внутрішнім користувачам.

Практичне значення отриманих результатів полягає у науковому обґрунтуванні основних теоретичних підходів і рекомендацій, наведених в дипломній роботі, дотримання котрих значно покращить процес обліку та аудиту, вдосконалив існуючий на сьогодні процес ведення обліку на ТОВ «Україна 2001», призведе до зростання рівня достовірності й ефективності економічної інформації вказаної у фінансовій звітності підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансова звітність, її економічна сутність, призначення та характеристика основних форм

Обов'язковим для ведення на кожному підприємстві є бухгалтерський облік, на основі якого базується як фінансова, так і податкова, статистична та інші види звітності. Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [8, с. 25].

Будь якому керівнику для управління підприємством необхідне вміння раціонального використання власних ресурсів, для отримання максимального прибутку. В прийнятті управлінських рішень особливе місце займає бухгалтерська фінансова звітність.

Бухгалтерська фінансова звітність підприємств являє собою систему узагальнених показників, які характеризують підсумки господарсько-фінансової діяльності підприємства за минулий період (місяць, квартал, рік). Вона складається підрахунком, групуванням і спеціальною обробкою даних поточного бухгалтерського обліку і є завершальною його стадією.

Згідно, з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [38, с. 145].

Фінансова звітність на підприємстві складається для надання користувачам інформації про фінансово-майновий стан підприємства, рух грошових коштів та результати діяльності, задля прийняття правильних управлінських рішень.

Користувачами звітності є фізичні і юридичні особи, які використовують надану їм інформацію про господарство і його діяльність для прийняття рішень [71, с. 243].

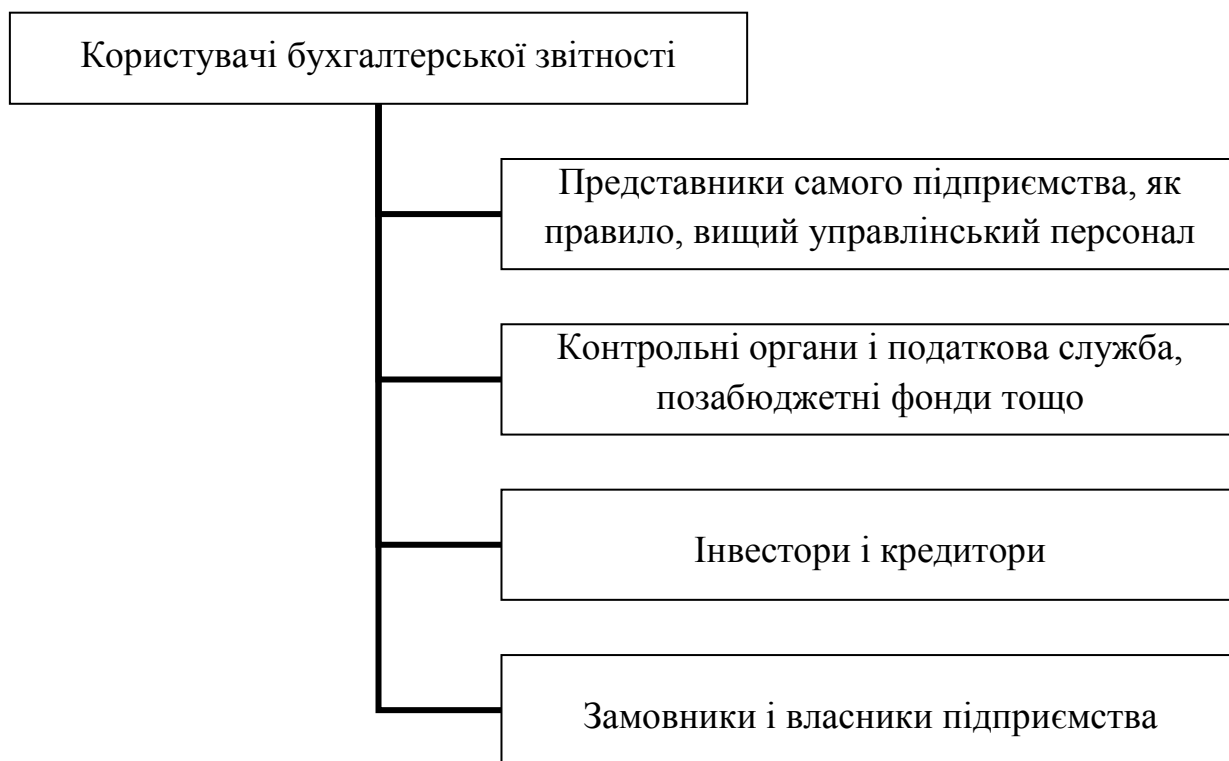

Рис. 1.1. Групи користувачів бухгалтерської звітності

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;
- оцінки якості управління;
- оцінки здатності підприємства вчасно здійснювати свої зобов'язання;
- забезпеченості зобов'язань підприємства;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- регулювання діяльності підприємства;
- інших рішень [19, с. 286].

При підготовці фінансової звітності велике значення має дотримання вимог до наданої інформації.

Якісними вимогами до інформації фінансової звітності являються:

1. Зрозумілість (дохідливість) – доступність інформації для розуміння користувачів, які мають достатні знання у сфері бухгалтерського обліку [12, с. 98].

При опрацюванні та обробці інформації користувачі, які вивчають надану їм інформацію мають на меті її зрозуміти. Але в деяких випадках виникає складність у її сприйнятті, тому дивлячись на те, що інформація є необхідною для прийняття рішень, її не можна виключати із вмісту фінансових звітів.

Для того, щоб фінансова звітність була доступною у розумінні користувачам, вона повинна містити такі дані:

- суб'єкт господарювання;
- звітний період;
- валюту фінансової звітності;
- необхідні статті за звітний та минулий періоди;
- зупинення окремих видів діяльності;
- облікову політику підприємства;
- помилки, в разі їх виявлення, а також усунення;
- участь у спільних підприємствах;
- та інші дані.

2. Доречність – прогнозування результатів діяльності, виправлення помилок у господарській діяльності. Саме доречна інформація впливає на правильність прийнятих рішень, аналіз минулих подій та їх перспективу [26, с. 20].

3. Надійність – полягає у тому, що дані вказані у звітності не повинні містити вагомих помилок чи похибок. Надійність забезпечують реальне подання операцій і подій та превалювання сутності над формою.

4. Нейтральність, тобто зображення інформації без мети здійснення впливу на рішення для досягнення кращого результату.

5. Для прийняття рішень користувачами звітності важливу роль відіграє лише суттєва інформація. Суттєвість – це рівень точності інформації, або ж

точка відсікання даних фінансової звітності за кількісними чи якісними характеристиками. Суттєвість також відображається в групуванні статей фінансових звітів: статті, які є досить важливими формуються і висвітлюються окремо, а статті, які є менш важливими об'єднуються в групи за їх економічним змістом.

6. Достовірність звітності можна при відсутності вагомих помилок або необ'єктивних суджень. досягається за відсутності значних помилок та необ'єктивних (упереджених) суджень. Зазвичай, керівництво будь-якого підприємства хоче так подати інформацію, щоб результати діяльності виглядали якнайпривабливіше для інвестора або кредитора. Задля цього, є варіанти завищення суми активів підприємства та його фінансового результату [14, с. 18].

7. Щоб бути достовірною, інформація у фінансових звітах повинна бути також повною, дивлячись на її неабияку важливість для користувачів. Отже, фінансова звітність не тільки включає баланс, звіт про фінансові результати, власний капітал та рух грошових коштів, але і містить примітки, які надають інформацію про облікову політику господарюючого суб'єкта та інші важливі елементи – пояснення до окремих статей цих звітів. Окрім того, у примітках розкриваються суттєві для користувачів фінансової звітності події, які були здійсненні після дати балансу.

8. Принцип зіставності фінансової інформації, як наданої одним підприємством за різні звітні періоди, так і різними підприємствами. Якщо ж така інформація є необхідною для кращого розуміння звітності за даний період, то вона повинна бути висвітлена у фінансовій звітності як в цифровій, так і в описовій формі.

Фінансова звітність підприємства формується з дотриманням таких принципів:

– автономності підприємства, згідно з яким всі підприємства вважаються юридичними особами, що відокремлені від власників;

- безперервності діяльності, що вважається як оцінка активів і пасивів підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме;
- періодичності, що спричиняє розподіл діяльності підприємства на певні звітні періоди часу з метою складання фінансової звітності;
- історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;
- нарахування та відповідності доходів і витрат, згідно з котрим для визначення фінансового результату за певний звітний період необхідно порівняти доходи отримані за цей період та витрати, що були здійсненні для отримання цих доходів;
- повного висвітлення, за яким фінансова звітність повинна містити всі важливі дані про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, які можуть вплинути на управлінські рішення;
- послідовності, який передбачає постійне із року в рік застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності;
- обачності, за яким методи оцінки, які використовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- превалювання змісту над формою, за яким всі господарські операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;
- єдиного грошового вимірника, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці [3, с. 290].

Фінансовий звіт має включати дату, станом на яку наведені його показники. Якщо період за який складено звіт і звітний період є різними, то причини цього повинні наводитись в примітках до фінансової звітності. В них необхідно розкрити додаткову інформацію до статей звіту, яка є

важливою для кращого її розуміння; інформація, яка не наведена в звітах, але є обов'язковою та облікова політика господарюючого суб'єкта.

Інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у фінансовій звітності, включає:

- назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства (країну, де зареєстроване підприємство, адресу його офісу);
- стислий опис основної діяльності підприємства;
- назву органу управління, під керівництвом якого перебуває підприємство, або назву його материнської (холдингової) компанії;
- середню чисельність персоналу підприємства протягом звітного періоду [12, с. 452].

Задля створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та їх удосконалення в Україні державою здійснюється регулювання як бухгалтерського обліку, так і фінансової звітності.

Фінансова звітність підприємства формується наприкінці звітного періоду – календарного року. В останній день звітного року складається баланс підприємства. Перед тим як скласти фінансову звітність в кінці року, необхідно провести на підприємстві інвентаризацію активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства [61, с. 120].

Форми фінансової звітності підписуються керівником підприємства і головним бухгалтером, а у випадку відсутності на підприємстві бухгалтерської служби – керівником спеціалізованої організації або фахівцем-бухгалтером, які за угодою виконували роботу з ведення бухгалтерського обліку і складання звітності. Особи, які підписали звітність, несуть повну відповідальність за достовірність звітних даних.

Фінансова звітність підприємства є відкритою, окрім ситуацій, передбачених законодавством.

Згідно НП(С)БО 1, підприємство складає наступні форми фінансової звітності:

- 1) баланс;
- 2) звіт про фінансові результати;
- 3) звіт про рух грошових коштів;
- 4) звіт про власний капітал;
- 5) примітки до звітів.

Інші звіти (звернення ради директорів до акціонерів, звіт керівництва компанії, звіт аудитора тощо), які включені до звітності підприємства, не є фінансовою звітністю [38, с. 244].

Всі перераховані нами форми фінансової звітності зображають одні і ті ж господарські операції за звітний період, інформацію минулого періоду, та відображення основ облікової політики в різних аспектах, що дає можливість зробити детальний аналіз діяльності підприємства.

Основною формою фінансової звітності є баланс. Зміст і форма балансу, як і інших форм звітності, а також загальні вимоги до розкриття його статей регламентуються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [25, с. 20].

Зазвичай, баланс формують на останній день звітного періоду (місяця, кварталу, року). Для детального відображення господарських засобів та їхніх джерел формування баланс будується у вигляді двосторонньої таблиці. У лівій частині балансу, що називається активом, показують склад і розміщення господарських засобів, а в правій, що називається пасивом – джерела формування засобів і їх цільове призначення. Актив і пасив балансу складаються з окремих статей, кожна з яких показує величину певного економічно однорідного виду засобів або їх джерел. В актив балансу входять статті, на яких містяться матеріальні цінності, нематеріальні активи, грошові кошти, кошти у розрахунках, вилучені кошти; а в пасив – статті, на яких відображаються джерела формування господарських засобів (статутний,

додатковий, резервний капітал, прибуток, кредити банків, зобов'язання по розрахунках та ін.).

Рівність підсумків активу і пасиву балансу зумовлена тим, що в обох його частинах відображені у вартісному вимірнику одні і ті ж господарські засоби, тільки погруповані за різними ознаками: в активі – за складом і розміщенням, в пасиві – за джерелами їх утворення і цільовим призначенням. Кожен вид господарських засобів, розміщених в активі, має відповідне джерело їх утворення, відображене в пасиві балансу. Суми активу і пасиву балансу не можуть ні в якому разі бути різними, тому що вартість засобів підприємства має бути рівною вартості джерел їх утворення. Оскільки, сам термін «баланс» означає «рівновага». Відсутність рівності підсумків активу і пасиву балансу говорить про наявність помилок, допущених в облікових записах або при складанні самого балансу [57, с. 378].

Отже, можна впевнено стверджувати, що баланс має досить важливе значення для управління підприємством, оскільки надає інформацію різних рівнів, за допомогою якої можна визначити та оцінити фінансовий стан господарства, та зробити аналіз, шляхом порівняння його даних з попереднім періодом. Він інформує користувачів про платоспроможність бізнесу, про його ліквідність та яка кількість капіталу залучена для бізнесу. За даними балансу можна визначити недоліки господарської діяльності, причини які призвели до цього, та розробляються заходи для їх усунення та недопущення в майбутньому.

Звіт про фінансові результати – це звіт про доходи, витрати і фінансові результати та сукупний дохід підприємства, відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1. звіт побудовано за функціональним групуванням доходів і витрат (виробництво, управління, збут продукції тощо) і складається з трьох розділів: I «Фінансові результати», II «Елементи операційних витрат», III «Розрахунки показників прибутковості акцій».

У першому розділі Звіту про фінансові результати надається інформація про доходи і витрати з погляду власника підприємства, усі витрати, пов'язані з доходом звітного періоду, включаючи й податок на прибуток, вважаються витратами звітного періоду; прибуток розглядається як джерело виплат власникам для нарахування і сплати дивідендів, створення резервного капіталу або збільшення статутного капіталу. У другому розділі відображається склад операційних витрат за елементами, що дозволяє провести аналіз їх структури та ця інформація використовується при складанні Звіту про рух грошових коштів в частині коригування суми прибутку від звичайної діяльності до оподаткування на не грошові операції, а саме на суму нарахованої амортизації. У третьому розділі Звіту відображається інформація про фінансовий результат, який стосується лише акціонерних товариств, прості акції які відкрито продаються та купуються на фондових біржах, а також тих товариств, які знаходяться у процесі випуску зазначених акцій, розраховуються показники прибутковості акцій [33, с. 318].

До категорій цього звіту відносяться витрати, доходи, збитки, прибуток. Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). До господарських операцій які супроводжуються зменшенням економічних вигод у вигляді вибуття активів, але не є витратами господарства потрібно віднести викуп акцій або їх часток, вилучення вкладів і паїв, поділ власного капіталу між власниками, (нарахування дивідендів і їх виплата) тощо.

Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників). До таких операцій, можна віднести оплату заборгованості за внесками до статутного капіталу, додаткові внески за рішенням акціонерів тощо. Для визначення

фінансового результату потрібно зіставити доходи і витрати, які спричинили одержання цих доходів.

Збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Звітним періодом для складання Звіту про фінансові результати є квартал і календарний рік з 1 січня по 31 грудня включно. Цей звіт складається наростаючим підсумком за оборотами номінальних рахунків. Дані Звіту про фінансові результати наводяться за звітний та попередній періоди, для подальшого їх порівняння та аналізу. Під час складання Звіту про фінансові результати підприємства необхідно керуватись умовами принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, згідно з яким для визначення фінансового результату потрібно співвіднести отримані підприємством доходи та здійснені витрати за звітний період. Важливим є те, що всі витрати і доходи зазначаються у звітності у момент їх виникнення, незалежно від моменту їх надходження й відображаються в обліку за тими періодами, до яких вони відносяться [13, с. 256].

Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період.

Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах (далі – грошові кошти) за звітний період.

Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у відому суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості. Звичайно такими еквівалентами є високоліквідні інвестиції в цінні папери на строк, що не перевищує 3 місяці (казначейські векселі, депозитні сертифікати тощо). Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів. Внутрішні

зміни у складі грошових коштів до звіту про рух грошових коштів не включаються [7, с. 120].

Звіт містить дані про рух грошових коштів в результаті: операційної(основної діяльності підприємства), інвестиційної (купівля та продаж активів, основних засобів та інших інвестицій, котрі не можуть бути складовою часткою еквівалентних грошових коштів) та фінансової діяльності (здійснення підприємством операцій, які можуть в деякій мірі змінити склад власного і позичкового капіталу).

Не включаються у звіт про рух грошових коштів внутрішні зміни про рух грошових коштів (отримання грошей у банку і оприбуткування їх у касу тощо). Також не включаються до Звіту про рух грошових коштів негрошові операції. Під час складання даного звіту до негрошових операцій відносяться операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів, а саме: бартерні операції, придбання активів шляхом емісії акцій, отримання активів на умовах фінансової оренди, перетворення зобов'язань на власний капітал [68, с. 159]. Все майно підприємства складається з фінансових, матеріальних і нематеріальних ресурсів. В обліку повинні бути чітко відображенні права кожного з власників на майно підприємства, та на прибутки отримані внаслідок використання його. Саме розкриття та відображення цих прав є одним з найважливіших завдань фінансової звітності підприємства.

Зміст і форма Звіту про власний капітал, а також загальні вимоги щодо розкриття його статей регламентуються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Метою складання звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Для забезпечення порівняльного аналізу інформації підприємства повинні додавати до річного звіту звіт про власний капітал за попередній рік.

Зміст статей звіту про власний капітал наведений у таблиці 1.1. [45, с. 95]

Таблиця 1.1

Зміст статей звіту про власний капітал

Стаття	Зміст
Залишок на початок року	Суми власного капіталу, наведені в балансі підприємства відповідно на початок і кінець звітного періоду
Зміна облікової політики, виправлення суттєвих помилок, інші зміни	Суми коригувань, передбачених Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». Як правило, показана у звітності сума прибутку за звітний період та сума нерозподіленого прибутку не змінюється, за винятком деяких ситуацій, коли, наприклад: 1) виявлені суттєві помилки, що призвели до необхідності змінити показники попередніх років, у зв'язку з тим, що наведені раніше дані не можуть вважатися достовірними; 2) відбулась зміна облікової політики. Суму коригування суттєвої помилки, що належить до попередніх періодів, чи таких, що виникли через зміни облікової політики, слід відображати у звіті за статтею «Нерозподілений прибуток («Непокритий збиток»).
Скоригований залишок	Залишок власного капіталу на початок звітного періоду після внесення відповідних коригувань
Переоцінка активів	Наводяться дані, які відображають збільшення або зменшення власного капіталу в результаті переоцінки основних засобів та інших активів у порядку, передбаченому відповідними Положеннями (стандартами).
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	Сума чистого прибутку (збитку) зі звіту про фінансові результати.
Розподіл прибутку	Наводяться дані, які відображають розподіл прибутку між учасниками (власниками) підприємства або спрямування прибутку до статутного капіталу, резервного капіталу тощо.

Продовження таблиці 1.1

Стаття	Зміст
Внески учасників	Наводяться дані про збільшення статутного капіталу підприємства та зміни неоплаченого капіталу в результаті збільшення або зменшення дебіторської заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу підприємства.
Вилучення капіталу	Наводяться дані про зменшення власного капіталу підприємства внаслідок виходу учасника, викупу чи анулювання викуплених акцій акціонерним товариством, зменшення номінальної вартості акцій або з інших причин.
Інші зміни в капіталі	Дані про всі інші зміни у власному капіталі підприємства, що не були включені до вищезазначених статей, зокрема, списання невідшкодованих збитків, та інші зміни.
Разом зміни в капіталі	Підсумок змін у складі власного капіталу за звітний період, що визначається як сума всіх змін протягом звітного року внаслідок переоцінки активів, використання чистого прибутку, вилучення капіталу та інших змін.

Примітки до фінансових звітів – це сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачене відповідними положеннями (стандартами).

Як форма звітності, примітки до фінансових звітів, згідно з НП(С)БО 1, являють собою:

1. Сукупність показників, які забезпечують роз'яснення статей фінансових звітів, тобто інформацію, що включає додатковий аналіз звітності, потрібної для забезпечення її зрозумілості. При цьому йдеться про оцінку та розкриття статей форм фінансової звітності форми 1 «Баланс», форми 2 «Звіт про фінансові результати», форми 3 «Звіт про рух коштів», форми 4 «Звіт про власний капітал».

2. Іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами), тобто інформацію, яка не наведена

безпосередньо у фінансових звітах, але є обов'язковою згідно з відповідними положеннями (стандартами). При цьому йдеться про спеціальні вимоги щодо висвітлення даних у примітках до фінансової звітності або про додаткові вимоги та додатковий перелік показників розкриття інформації, що міститься у кожному конкретному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. №996-ХІУ «відкриті акціонерні товариства, підприємства-емітенти облігацій, банки, довірчі товариства, валютні та фондові біржі, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії та інші фінансові установи зобов'язані не пізніше 1 червня наступного за звітним року оприлюднювати річну фінансову звітність та консолідовану звітність шляхом публікації у періодичних виданнях або розповсюдження її у вигляді окремих друкованих видань» [23, с. 14].

Може також бути інформація, яка не включена до приміток, в такому випадку кожне підприємство самостійно обирає в якому вигляді її подавати. Наприклад, можна відображати у вигляді таблиці, письмового пояснення, графіка тощо. Так само керівництво підприємства може наводити дані, які вважає важливими, і які дають більш повну картину про результати господарської діяльності.

При розробці бланків форм звітності, в тому ж числі Приміток, господарство може враховувати тільки ті статті активів, капіталу, зобов'язань, та інших, дані яких були зазначені в результаті діяльності цього підприємства. При цьому, для показників, статей, що включені до фінансового звіту, залишається та ж нумерація, яка зазначена в типових формах фінансової звітності, затверджених Міністерством фінансів України.

1.2. Теоретичні аспекти аналізу фінансової звітності

На сьогодні в підприємницькій діяльності спостерігається різкі зміни на економічних ринках, значна нестабільність зовнішнього середовища, а також постійне підвищення конкурентних протистоянь господарств. Для підприємств в таких умовах досить важко досягнути значної ефективності діяльності, тому вони повинні мати абсолютну фінансову стійкість. Зробивши правильну оцінку фінансового стану підприємства, а саме за допомогою аналізу фінансової звітності, можна можна охарактеризувати рівень конкурентоспроможності підприємства, та правильно зазначити напрям розвитку діяльності.

Аналіз фінансової звітності – це процес, за допомогою якого порівнюються результати діяльності підприємства та минулий і теперішній фінансовий стан підприємства [67, с. 41].

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану підприємства є звітний бухгалтерський баланс (форма № 1), звіт про фінансові результати (форма № 2), звіт про власний капітал (форма № 3), звіт про рух грошових коштів (форма № 4), дані первинного й аналітичного бухгалтерського обліку, які деталізують окремі статті балансу. Мета аналізу фінансових звітів – допомогти фінансовим аналітикам обґрунтувати свої фінансові плани, виявити слабкі місця у фінансових операціях фірми, вжити відповідних заходів, які допоможуть виправити становище, прийняти рішення про найефективніше вкладання коштів і ресурсів, скоригувати напрямки майбутньої діяльності фірми [21, с. 187].

Мета аналізу фінансової звітності – оцінити результати ефективності діяльності підприємства за звітний період і його поточний фінансовий стан, в потрібний момент виявити та позбутись недоліків, проблем в основній діяльності та знайти резерви покращення фінансового стану підприємства.

Основні завдання аналізу фінансової звітності зображені на рис 1.2.

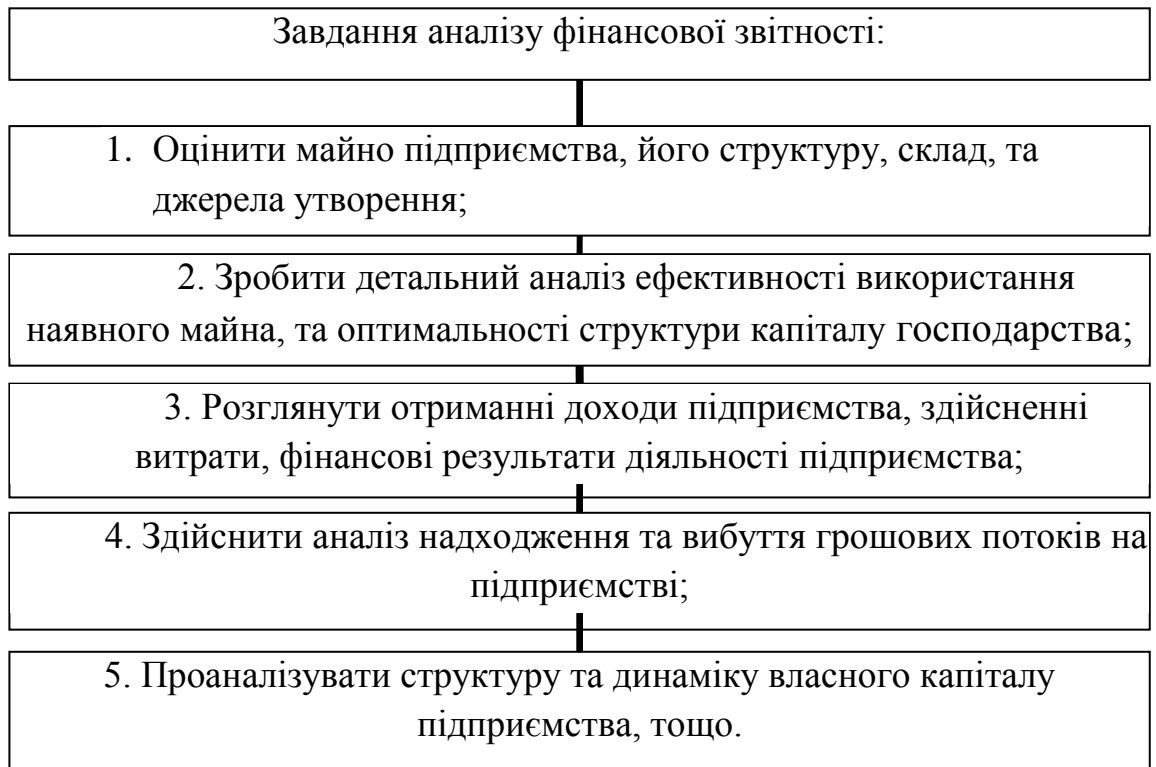

Рис. 1.2. Завдання аналізу фінансової звітності

За допомогою аналізу фінансової звітності можливо здійснити: попередню (загальну) оцінку фінансового стану підприємства; аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; аналіз використання капіталу; аналіз кредитоспроможності підприємства та ліквідності його балансу; аналіз ризиків; аналіз обігу оборотних коштів; оцінку потенційного банкрутства; аналіз дохідності (рентабельності); аналіз валютної самоокупності; аналіз рівня самофінансування; оцінку інвестиційної привабливості підприємства; аналіз фінансових результатів підприємства; прогнозування перспектив розвитку підприємства; аналіз потенціалу, тощо [5, с. 143].

Майновий стан підприємства на початок і кінець звітного періоду характеризуються даними балансу. Зрівнюючи зміну підсумків розділів активу балансу, можна виявити, які відбулися зміни стану майна підприємства. Інформація про перемини в організаційній структурі управління, впровадження нових галузей діяльності підприємства, основ роботи з контрагентами й ін. Зазвичай описується в пояснювальній записці

до річної бухгалтерської звітності. Майбутню перспективу діяльності господарства можна оцінити здійснивши аналіз динаміки прибутку. Інформація про недоліки в діяльності господарства може спостерігатися у балансі в явному або завуальованому виді. Даний випадок може бути тоді, коли в звітності є статті, які показують погану роботу підприємства в звітному періоді. У балансах цілком рентабельних господарств можуть бути також у схованому виді, статті, що говорять про визначені недоліки в роботі.

Практикою фінансового аналізу вироблено низку основних прийомів читання фінансової звітності підприємства. Серед них можна виділити такі:

- 1) горизонтальний аналіз;
- 2) вертикальний аналіз;
- 3) трендовий аналіз;
- 4) аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів);
- 5) порівняльний аналіз;
- 6) факторний аналіз [52, с. 343].

Вертикальний аналіз показує структуру засобів підприємства і джерел їх утворення. Такий аналіз дозволяє перейти до відносних оцінок і проводити порівняння та оцінку економічних показників діяльності підприємств, що різняться по величині використаних ресурсів, згладжувати вплив інфляційних процесів, що спотворюють абсолютні показники фінансової звітності.

Горизонтальний аналіз звітності полягає в побудові однієї або декількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами росту (зниження).

Трендовий аналіз базується на зрівнянні кожної категорії звітності з врахуванням минулих періодів і визначенні основної тенденції динаміки показника, обробленої від впливів різних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та індивідуальних особливостей його діяльності в окремих періодах. За допомогою трендового аналізу сформовуються потенційні значення показників у майбутньому.

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) використовується для встановлення взаємозв'язку між показниками фінансової звітності підприємства. В основному розділяють такі групи аналітичних коефіцієнтів: фінансової стабільності, рентабельності, ліквідності, ділової і ринкової активності.

Порівняльний (просторовий) аналіз – це внутрішньогосподарський аналіз показників звітності за окремими показниками самого господарства та його дочірніх підприємств (філій), а також аналіз показників даного підприємства з показниками інших конкуруючих підприємств або середньогалузевими та середніми показниками.

Факторний аналіз – це аналіз впливу певних факторів (причин) на результативний показник за допомогою побудови детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. Причому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник [60, с. 69].

Здійснення прийомів, засобів та методів аналізу, для поставлених цілей здійснення аналізу фінансової звітності господарства в поєднанні разом становлять методику та методологію аналізу.

Аналіз фінансової звітності має дати відповідь на таких два запитання: перше – чи отримує господарюючий суб'єкт прибуток, як результат своєї діяльності, і друге – чи має можливість підприємство зробити все, на що зобов'язується, та чи не призведе все це до його ліквідації в зв'язку з недостатньою кількістю ресурсів.

Бухгалтерія та фінансовий відділ підприємства є основними структурами, які здійснюють аналіз та проводять оцінку. До цієї роботи залучаються також інші економічні підрозділи підприємства. Фінансові менеджери на підприємстві виявляють та усувають проблеми задля правильного прийняття рішень. Також аналіз фінансових звітів проводиться

аудиторами, для перевірки правильності даних вказаних у звітності, вірність обчислень та вчасної сплати податків підприємством. Висновок аудиторів, після перевірки включається до річного звіту [15, с. 145].

Звітність підприємств, які зареєстровані на фондовій біржі, оцінюється спеціальними аналітиками, тому що від фінансового стану таких фірм залежить і вартість її акцій на біржі. Також, завжди ознайомлені з фінансовим станом підприємства і банки, що обслуговують їх. Вони ознайомлюються з звітністю, ретельно її аналізують, що дає їм впевненість в платоспроможності підприємства і в поверненні кредитів.

Отже, аналізом фінансових звітів займаються не тільки керівники та спеціальні підрозділи підприємства, але і власники та інвестори, для спостереження за ефективним використанням ресурсів, банки – для оцінювання середовища кредитування, податкові органи – для дотримання запланованих надходжень до бюджету та ін.

Отже, аналіз також може бути як внутрішнім, так і зовнішнім. Внутрішній аналіз здійснюється відповідними відділами господарства, а результати такого аудиту є необхідними для планування, контролю та розробка перспектив фінансового стану підприємства.

Внутрішній аналіз фінансового стану підприємства включає:

- 1) аналіз самоокупності підприємства;
- 2) аналіз власних фінансових ресурсів та кредитоспроможності підприємства;
- 3) аналіз ліквідності і платоспроможності;
- 4) аналіз динаміки прибутку та рентабельності підприємства;
- 5) оцінка використання майна і вкладеного капіталу.

Зовнішній аналіз проводять зовнішні користувачі, а саме: інвестори, постачальники ресурсів, органи контролю, на основі даних орилюдненої звітності [59, с. 67].

Зовнішній фінансовий аналіз включає:

- 1) аналіз фінансового стану підприємства, його фінансової стабільності;

- 2) аналіз показників рентабельності;
- 3) аналіз абсолютних показників прибутку;
- 4) аналіз ефективності використання залученого капіталу;
- 5) економічна діагностика фінансового стану підприємства.

Варто зазначити, що за результатами фінансового аналізу не можна робити категоричні висновки, такий аналіз має на меті тільки реальну оцінку майна підприємства, та правильне групування інформації для визначення вузьких місць господарства.

1.3. Основні підходи аудиту показників фінансової звітності

Аудит фінансової звітності – це процес, внаслідок якого аудитор може сформулювати власну думку щодо того, чи правильно підготовлена звітність і чи відповідає вона чинному законодавству. Фінансова звітність підприємства перш за все повинна відповідати: Міжнародним стандартам фінансової звітності, Національним стандартам фінансової звітності, іншим нормативним актам, вказаних у звітності [42, с. 247].

В процесі перевірки аудитор набирає достатню кількість потрібних доказів, задля правильного формування висновків аудиторської перевірки, які є необхідними для обґрунтування власної думки.

Видатний американський вчений і практик Роберт Монтгомері писав, що факти, відображені у фінансових звітах, є предметом аудиторської перевірки. Обов'язок аудитора – сформулювати думку про стан фінансової звітності в цілому у вигляді аудиторського висновку [1, с. 20].

Отже, обов'язком аудитора є забезпечити високий рівень впевненості в тому, що звітність підприємства, яка перевіряється, не містить суттєвих викривлень.

Послідовність аудиторської перевірки діяльності підприємства складається з цілого ряду дій:

- збір і аналіз інформації, необхідної для оцінки достовірності бухгалтерського фінансового обліку та фінансової звітності суб'єкта підприємницької діяльності;

- визначення профілю та обсягу діяльності підприємства за установчими документами, за статутом, характером і змістом його роботи;

- шляхом порівняння фактичної діяльності підприємства зі статутною встановлення невідповідності між ними, про що необхідно поставити до відома керівництво фірми і порекомендувати йому внести зміни чи доповнення до статуту і здійснити перереєстрацію підприємства у відповідних державних органах;

- планування аудиту і наступний контроль аудиторської перевірки;

- оцінювання внутрішнього аудиторського контролю;

- аналіз показників балансу і даних інших форм фінансової звітності;

- перевірка аналогічних показників балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал;

- контроль відповідності даних фінансової звітності записам в облікових регістрах;

- перевірка відповідності даних бухгалтерського фінансового обліку і фінансової звітності вимогам чинного законодавства і нормам облікової політики;

- попередня оцінка повноти і правильності складання балансу та інших форм фінансової звітності [2, с. 115].

Основною особливістю аудиту звітності підприємства є глибокий аналіз всіх розділів балансу та порівняння їх із записами в Головній книзі за період, який аналізується. В тому випадку, коли виявлено хоча б якісь невідповідності у показниках чи інших записах, аудитор може перевіряти облікові регістри та первинні документи. У процесі перевірки даних первинних документів, облікових регістрів, аудитору необхідно впевнитись у правильності та реальності наведених записів, та у повноті обліку на підприємстві. В наслідок цього, аудитор формує свою професійну думку про

реальний фінансовий стан підприємства, та відповідність його наведеним показникам у фінансовій звітності.

Під час здійснення аудиторської перевірки аудитор має врахувати те, що клієнт не дотримуючись законодавчих та нормативно-правових актів чинних в Україні, може спричинити до перекручення звітності суб'єкта господарювання, що значно змінить фінансові результати господарської діяльності клієнта.

Виявлення того, що підприємство не виконує вимоги нормативних актів, вимагає детального розгляду питання про правдивість дій керівництва, та інших робітників підприємства, а також про роль цього невиконання в інших напрямках аудиту.

Якщо підприємство проводить аудиторську перевірку показників фінансової звітності, то воно може використати це в подальшій діяльності, для уникнення таких порушень вимог законодавства України.

Однак, аудитору слід врахувати, що під час проведення аудиторських перевірок завжди існує ризик невиявлення помилок, навіть якщо перевірка добре спланована і проведена відповідно до вимог Національних нормативів аудиту. Зазначена ймовірність зростає внаслідок впливу таких факторів :

- 1) наявність значної кількості нормативних актів;
- 2) неминуча відносна обмеженість систем обліку і внутрішнього контролю, які не можуть висвітити всю фактичну діяльність клієнта, а також відносна суб'єктивність, що супроводжує таку аудиторську процедуру, як тестування;
- 3) зазначення того, що велика кількість аудиторських доказів, які одержав аудитор, мають не доказовий, а інформативний характер [66, с. 95].

Задля проведення перевірки аудитору необхідна повна та достовірна інформація, на основі якої можна зробити висновок, тому клієнт зобов'язаний надати відповідні фінансові звіти.

При здійсненні своїх професійних обов'язків аудитор, в свою чергу, повинен керуватись етичними принципами, які встановлені Міжнародною

федерацією бухгалтерів. До таких принципів відносяться: чесність, незалежність, об'єктивність, незалежна сумлінність та професійна компетентність, професійна поведінка, конфіденційність, наслідування технічних стандартів. Дотримання таких принципів допомагають аудитору підвищити довіру клієнтів до його діяльності та наданих аудиторських висновків.

При аудиті господарських операцій, документи виступають основним джерелом доказів. У процесі перевірки перш за все перевіряють документи, які мають певні порушення чи недоліки. Такі недоліки можна виявити за наступними ознаками:

- порушення встановлених форм документів;
- відсутність необхідних підписів, недостатнє оформлення документів, або ж наявність в документах зайвих підписів осіб, які на це не мають права;
- невідповідність записів в різних регістрах, які належать до однієї операції;
- відображення в документах неправильних та негативних записів, без наявності документальних підстав;
- відсутність при виконавчому документі розпорядження на проведення господарських операцій;
- вказані бухгалтерські записи, які не належать до даного періоду;
- наявність похибок у підрахунках наведених в регістрах;
- наявність в регістрах бухгалтерського обліку односторонніх записів;
- відсутність при документах необхідних додатків та записів окремих реквізитів;
- наявність виправлень у документах та підробка підписів;
- відмінність даних у різних примірниках одного й того ж документа;
- відсутність відповідних записів у картках аналітичного обліку, та інші.

При аудиті показників фінансової звітності для вияснення її дійсності і достовірності аудитори повинні вияснити нереальну дебіторську

заборгованість. Отже, необхідно звернути увагу особливо на контроль позовної давності заборгованості, що рахується на балансі підприємства реальною, а насправді вона вже підлягає списанню на збитки. У такій ситуації аудитор повинен встановити причини нереальної дебіторської заборгованості, відповідальних осіб, та місце її утворення. Аудитор також визначає несвоєчасно погашену кредиторську заборгованість. При цьому кожна стаття балансу повинна бути перевірена та підтверджена відповідними документами. Тому, аудит фінансової звітності підприємства повинен підтвердити достовірність інформації про активи і пасиви господарства.

Задля якісного проведення аудиту фінансової звітності підприємства необхідні дані, які містяться у: бізнес-плані; розшифруванні дебіторів і кредиторів; розрахунку нормативу власних обігових коштів; Головній книзі; балансі; звіті про фінансові результати; звіті про рух грошових коштів; звіті про власний капітал; податковій звітності; статистичній звітності; первинній документації; реєстрах бухгалтерського обліку [42, с. 156].

Аудиторський висновок повинен бути складений на основі відомостей про реальний або нереальний стан фінансової звітності господарюючого суб'єкта, відповідність її правилам ведення бухгалтерського обліку, економічну оцінку фінансового стану, прибутковості, платоспроможності та стабільності підприємства. Окрім цього, у висновку вказується те, що достовірність фінансової звітності підтверджуються документами первинного обліку, наявністю цінних паперів, грошових коштів, необоротних активів, товарно-матеріальних цінностей та інші.

Після цього, на завершальному етапі складання висновку, аудитор звертає увагу на порушення, які здійснювало підприємство, на виявленні недоліки в звітності, наводить рекомендації для їх усунення та покращення фінансового стану, а також наголошує на позитивних сторонах господарської діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Основною формою звітності являється Баланс, який відображає активи підприємства, його зобов'язання та власний капітал на певну дату та в тисячах гривень без десяткових знаків. Важливим для проведення аналізу фінансового стану підприємства також є Звіт про фінансовий стан підприємства, який містить інформацію про отримані доходи, здійснені витрати та фінансові результати підприємства. Звіт про рух грошових коштів включає інформацію про грошові кошти підприємства за звітний період. Звіт про власний капітал складається з метою виявлення змін в складі власного капіталу підприємства за звітний період. Інформація, яка не вказана в даних звітах, але є досить важливою для розкриття фінансового стану підприємства наводиться в Примітках до річної звітності.

2. Фінансова звітність підприємства формується наприкінці звітного періоду – календарного року. В останній день звітного року складається баланс підприємства. Перед тим як скласти фінансову звітність в кінці року, необхідно провести на підприємстві інвентаризацію активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства.

3. За допомогою аналізу фінансової звітності можливо здійснити: попередню (загальну) оцінку фінансового стану підприємства; аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; аналіз використання капіталу; аналіз кредитоспроможності підприємства та ліквідності його балансу; аналіз ризиків та інші.

4. Задля якісного проведення аудиту фінансової звітності підприємства необхідні дані, які містяться у: бізнес-плані; розшифруванні дебіторів і кредиторів; розрахунку нормативу власних обігових коштів; Головній книзі; балансі; звіті про фінансові результати; звіті про рух грошових коштів; звіті про власний капітал; податковій звітності; статистичній звітності; первинній документації; регістрах бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА АУДИТУ ЇЇ ПОКАЗНИКІВ

2.1. Methodика формування та подання фінансової звітності

Бухгалтерська фінансова звітність складається та подається у встановлені законодавчими органами строки та у відповідному складі.

Перед тим, як складати звіт, проводиться ретельний аналіз всіх включених до нього показників. У випадку певних відхилень, здійснюються їх коригування.

Фінансова звітність, яку складають господарства має містити достовірну інформацію про активи, зобов'язання, власний капітал та результати діяльності. Задля повного висвітлення цієї інформації головний бухгалтер має завершити всі необхідні роботи перед процесом складання фінансової звітності. Від терміну звітного періоду залежить і обсяг робіт. Відповідно, найбільше робіт проводиться перед складанням річної звітності.

Послідовність цих робіт така:

1. Опрацювання бухгалтерами підприємства нових законодавчих актів, проведених змін і доповнень до нормативних актів, які відносяться до складання та подання фінансової звітності;

2. Формування головним бухгалтером наказу по підприємству, установі про інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків, визначення складу робочих інвентаризаційних комісій, періоду проведення і розрахунку результатів інвентаризацій з відображенням на рахунках бухгалтерського обліку.

3. Перевірка та зміна показників періодичної і річної звітності на предмет їх порівнянності. Необхідність в такій перевірці зумовлена тим, що всі закони, які затверджуються на перну дату, вводяться в дію з початку

попередніх звітних періодів, а також це пов'язане із структурними змінами на підприємстві.

4. В сучасному ринковому середовищі підприємству потрібно здійснювати переоцінку активів. У випадку, коли залишкова вартість активу значно відрізняється від його справедливої вартості на дату Балансу, то підприємство може переоцінювати активи. Після проведення переоцінки об'єкта основних засобів, необхідно провести і переоцінку інших об'єктів тієї ж групи на ту ж саму дату.

5. Узгодження доходів і витрат звітного періоду. Однією з умов забезпечення достовірності даних є дотримання принципу узгодження доходів і витрат, що відносяться до звітного періоду. Отже, потрібно нарахувати необхідні резерви, які передбачені наказом про облікову політику, та відредагувати інші раніше створенні резерви, що не використовувалися у звітному періоді, та їх залишки переносяться на наступний звітний період.

6. Закінчити ведення записів на рахунках аналітичного обліку, сформувані відомості за окремими субрахунками до синтетичних рахунків, якщо існує в цьому потреба. Цей процес потрібний як для забезпечення вірності даних, так для формування звітності.

7. Закінчити ведення записів у Головній книзі і скласти за синтетичними рахунками Головної книги зведену сторінку Головної книги при журнальній формі обліку для впевненості дотримання подвійного запису, або оборотно-сальдову відомість. Звірити дані оборотної відомості за синтетичними рахунками з оборотними відомостями за аналітичними рахунками чи реєстрами аналітичного бухгалтерського обліку.

8. Повністю заповнити всі встановленні форми фінансової звітності, в тому числі пояснювальні записки та Примітки.

9. Звірити дані показників фінансової звітності між різними формами та в їх межах. Методика узгодженості показників звітності розроблена

Міністерством фінансів України і може уточнюватися та доповнюватися міністерствами, відомствами з урахуванням відомчої звітності.

10. Переглянути та затвердити річну звітність, при цьому керуючись нормативними та установчими актами суб'єкта господарювання.

11. Подати фінансову звітність із супровідним листом за адресами, згідно з Порядком подання фінансової звітності, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 [27, с. 56].

Складений бухгалтерський фінансовий звіт детально перевіряється головним бухгалтером як з огляду правильності заповнення усіх рядків Балансу та інших форм, так і на предмет їх взаємоузгодженості. Після цього головний бухгалтер і керівник детально аналізують дані форм фінансової звітності та підписують їх. За відсутності на підприємстві головного бухгалтера, звіт підписує фахівець, який веде облік.

Заповнюються форми звітності в тисячах гривень з одним десятковим знаком, а зведені звіти (до яких включено дані звітів двох і більше юридичних осіб) – в тисячах гривень [29, с. 52].

Підписи керівника і головного бухгалтера проставляються у кінці кожної форми фінансової звітності. Ця частина звіту повинна включати:

- власноручний підпис особи;
- прізвище та ініціали особи;
- фактичну дату підписання звітності.

Датою подання фінансової звітності для господарства є день фактичної її передачі за належністю, а в разі надсилання її поштою – дата одержання адресатом звітності, зазначена на штампелі підприємства зв'язку, що обслуговує адресата. У тому випадку, коли дата подання звітності випадає на неробочий день, термін подання переноситься на перший після вихідного робочий день [10, с. 465].

Весь цикл бухгалтерського обліку від здійснення операції до складання фінансової звітності може бути поділений на такі етапи:

- 1) відображення всіх операцій у первинних документах;

2) аналіз операції, її визнання та оцінка відповідно до вимог НП(С)БО, а також відображення у певних регістрах бухгалтерського обліку (відомості, журнали);

3) внесення записів за результатами інвентаризації щодо активів та зобов'язань до регістрів;

4) перенесення даних у Головну книгу;

5) закриття рахунків доходів та витрат;

6) складання оборотно-сальдового балансу;

7) складання фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, Примітки).

Оборотно-сальдовий баланс – це перелік всіх рахунків із зазначенням сальдо на початок звітного періоду, оборотів за дебетом і кредитом рахунків і сальдо на кінець періоду. Він робиться на основі даних Головної книги та дає можливість перевірити рівність залишків за дебетом залишкам за кредитом та рівність дебетових та кредитових оборотів за звітний період. На основі оборотно-сальдового балансу складається Баланс та Звіт про фінансові результати [37, с. 145].

До відповідних органів (податкова служба, органи статистики) за місцем знаходження підприємства подають оригінали звітів.

Оприлюднення звітності – це офіційне подання фінансової звітності до органів Державного комітету статистики України, Державної податкової адміністрації України, Фонду державного майна, Антимонопольного комітету України, Комітету у справах нагляду за страховою діяльністю, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та інших установ і організацій, які відповідно до законодавчих актів України вповноважено для отримання бухгалтерської фінансової звітності від суб'єктів господарювання, а також офіційна публікація звітів про фінансовий стан підприємства в засобах масової інформації, якщо це передбачено законодавством [28, с. 102].

Оскільки, відомо, що фінансова звітність є єдиною, тому звіти, складені організаціями та підприємствами будь яких галузей, повинні формуватися за єдиними формами. Всі підприємства, які мають статус юридичної особи в Україні, спільні підприємства з іноземними громадянами, державні підприємства складають бухгалтерську фінансову звітність за встановленими формами.

Форми фінансової звітності і порядок їх складання встановлюються:

- для підприємств (крім банків) – Міністерством фінансів України за погодженням із Державним комітетом статистики України;
- для банків – Національним банком України;
- для бюджетних установ – Державним казначейством України [35, с. 43].

Скорочені форми фінансової звітності передбачені у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Суб'єкти малого підприємництва фінансову звітність складають за спрощеною формою.

Фінансова звітність подається органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, а також, згідно із законодавством, іншим органам та користувачам, зокрема органам державної статистики; щодо використання бюджетних асигнувань, одержаних з державного бюджету – органам Державного казначейства, а щодо використання асигнувань, одержаних з місцевих бюджетів – відповідно фінансовим відділам райдержадміністрації, міськвиконкомів та фінансовим управлінням обласних держадміністрацій.

Платники податку на прибуток подають фінансову звітність органу державної податкової служби у строки, передбачені для подання декларації з податку на прибуток підприємств.

Якісна відмінність між квартальним і річним фінансовим звітом полягає в тому, що перший складають в основному за даними поточного

обліку, а показники річної звітності підтверджуються результатами інвентаризації активів та зобов'язань, що забезпечує їх достовірність.

Квартальна фінансова звітність подається підприємствами не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річна - не пізніше 20 лютого наступного за звітним року [43, с. 82].

Бухгалтерські звіти повинні містити інформацію за отриманими доходами та проведеними видатками, здійсненими в національній грошовій одиниці України та іноземній валюті (за коштами, передбаченими кошторисами доходів та видатків). При цьому операції, здійснені в іноземній валюті, відображаються в національній валюті в сумах, які визначаються шляхом перерахунку іноземної валюти за курсом Національного банку України, що діє на дату здійснення операцій. У звітах і балансах не повинно бути ніяких підчисток і помарок.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (стаття 12 п. 1) визначає, що підприємства, які мають дочірні підприємства, крім фінансових звітів про власні господарські операції, зобов'язані складати та подавати консолідовану фінансову звітність [23, с. 134].

Консолідована фінансова звітність – це звітність, яка висвітлює фінансовий стан і результати господарської діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Вона складається з консолідованих: балансу; звіту про фінансові результати; звіту про рух грошових коштів; звіту про власний капітал; приміток до консолідованої звітності.

Задля складання консолідованої звітності материнське та дочірні підприємства подають свої фінансові звіти, складені за однаковий період і на ту саму дату балансу.

Консолідовану звітність не варто поєднувати із зведеною. Оскільки, особливим тут є те, що виникає економічна одиниця, в якій материнське і дочірні підприємства є пов'язаними між собою, але і разом є незалежними

юридичними суб'єктами. Отже, простого групування статей звітів просто недостатньо для реальної оцінки фінансового стану підприємств. Саме для цього потрібна консолідована фінансова звітність, сформована за допомогою спеціальних методів, які дають можливість усунути подвійний рахунок і спільні статті.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», який визначає порядок складання та подання консолідованої звітності, при її складанні підлягають виключенню:

- 1) балансова вартість фінансових інвестицій материнського підприємства в кожне дочірнє підприємство і частка материнського підприємства в капіталі кожного дочірнього підприємства;
- 2) сума внутрішньогрупових операцій та внутрішньогрупового сальдо;
- 3) сума нереалізованих прибутків та збитків від внутрішньогрупових операцій (крім збитків, які не можуть бути відшкодовані) [39, с. 5].

Зазвичай, консолідовану фінансову звітність має подавати материнська компанія. Але, все ж таки, існують випадки коли компанія може бути звільнена від цього обов'язку, тобто: якщо вона знаходиться у повній власності іншого підприємства, а також, за згодою меншості акціонерів, якщо вона в більшій частині належить іншому суб'єкту господарювання.

Фінансова звітність не являється комерційною таємницею, крім випадків, які встановлені законодавством. Всі підприємства зобов'язані дотримуватись законодавства, тому за цим здійснюється ретельний контроль в Україні відповідними органами. Такі органи отримавши звіт, перевіряють правильність оформлення звітних даних і звіту в цілому, правильність наведених показників, та їх взаємозв'язок, наявність всіх звітних форм.

Після перевірки звітності, відповідні органи оформляють акт (висновок), де надаються пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства. Також може здійснюватись реформація показників – це процес виправлення показників, які відносяться до звітного

періоду, і можуть призвести до змін в окремих облікових записах підприємства.

2.2. Методика аудиту показників фінансової звітності підприємства

Однією з найважливіших аудиторських процедур є оцінювання фінансової звітності підприємства. При цьому аудитор керується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV та такими нормативними документами:

- НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності";
- НП(С)БО 2 "Консолідована фінансова звітність";
- П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах".

Аудитор, за допомогою цих нормативних актів, звіряє достовірність оцінки статей балансу та фінансової звітності .

Розглядаючи кожну форму звітності, можна сформулювати окремо до кожної ряд завдань поставлених перед аудитором:

До завдань аудиту форми № 1 «Баланс» відносять: належність та величину активів і пасивів; ліквідність підприємства; платоспроможність та інші.

Під час аудиту форми № 2 «Звіт про фінансові результати» визначають: валовий прибуток; величину податку на додану вартість і акцизний збір; виручку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); фінансові результати діяльності; чистий прибуток (збиток); порівнювані елементи операційних витрат.

Під час аудиту форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» встановлюють: рух коштів у результаті господарської діяльності.

При перевірці форми № 4 «Звіт про власний капітал» визначають наслідок руху власного капіталу: пайового, статутного, додаткового, іншого додаткового, резервного, неоплаченого, нерозподіленого прибутку та вилученого.

Головними завданнями аудиту форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» є визначення: руху нематеріальних активів та нарахування амортизації за даною групою; руху основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, а також нарахування амортизації за даними групами; руху капітальних та фінансових інвестицій; утворення доходів і витрат; залишків грошових коштів; руху забезпечення резервів; зміни вартості запасів; наявності дебіторської заборгованості; розміру нестач і втрат від псування цінностей.

За даними статистичної звітності (форми № 50 с.-г.) «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» визначають обсяг виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, витрати на основне виробництво, вартість активів і середню облікову чисельність працівників, наявність сільськогосподарських угідь, структуру виробничої собівартості за видами сільськогосподарської продукції.

Під час аудиту форми статистичної звітності сільськогосподарських підприємств № 50 с.-г. вивчають: повноту заповнення форми; наявність усіх необхідних розділів («Виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції», «Витрати на основне виробництво», «Вартість активів і середньооблікова чисельність працівників», «Землекористування протягом звітного року», «Структура виробничої собівартості за видами сільськогосподарської продукції») [32, с. 14].

Економічну ефективність господарської діяльності підприємства можна визначити зробивши аудит фінансового результату підприємства. Основною аудиторською процедурою є оцінювання балансового прибутку, сума котрого залежить від достовірних обрахунків особливих платежів(податок на додану вартість, акцизний збір тощо)

Задля перевірки реальної виручки(доходу) від реалізації продукції – аудитор застосовує первинні документи на відпуск готових товарів зі складу, виписки банку, прибуткові та видаткові касові ордери, платіжні доручення на оплату відвантаженої продукції [41, с. 145].

Ретельно перевіряються отримані доходи та здійсненні витрати підприємства.

Для того щоб визначити валовий прибуток (збиток), потрібно від отриманого чистого доходу від реалізації виготовленої продукції відняти собівартість цієї продукції.

Також аудит фінансової звітності визначає платоспроможність підприємства. Підприємства вважатиметься платоспроможним в тому випадку, коли сума активів є вищою або дорівнює його зовнішній заборгованості. Зміну рівня за зміною показника оборотних коштів, як різницю між сумою поточних активів і короткостроковими зобов'язаннями. Тому, можна зробити висновок, що для оцінки фінансового стану підприємства перш за все необхідні дані фінансової звітності.

Фінансова стійкість підприємства визначається на основі співвідношення власних і позичкових коштів у активах підприємства, темпу приросту власних коштів, внаслідок господарської діяльності, порівняння довгострокових та короткострокових позик, необхідне забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами.

Разом з цим аудитор з'ясовує чи здатне господарство здійснювати свої обов'язки перед бюджетом, кредитними та іншими органами. Саме задля цього необхідно здійснити перевірку: правильності реєстрації господарства в органах державної податкової адміністрації; структуру активу і пасиву балансу за звітний період та структуру власного капіталу підприємства, наявність спеціального документа, що дозволяє здійснювати ту чи іншу діяльність, вчасність та розмір сплати податків, платоспроможність та інше.

Аудитор, або ж аудиторська фірма можуть для перевірки фінансового стану підприємства самостійно обирати найнеобхідніші показники. Результати перевірки мають ґрунтуватися на даних бухгалтерської звітності, правдивість котрої підтверджена.

Виділяють такі групи показників фінансової стану господарства:

– показники фінансового стану підприємства;

- прибутковості та рентабельності підприємства;
- платоспроможності та ліквідності;
- фінансової стійкості та стабільності підприємства
- ділової активності та інші.

Такі показники характеризують фінансовий стан і активність господарства.

Рівень платоспроможності (ліквідності) показує можливість клієнта покрити поточну заборгованість своїми засобами. При обчисленні цих коефіцієнтів, за базу розрахунків беруть поточні зобов'язання. Рівень використання підприємством власних коштів, та їх ефективність показують показники ділової активності. Показники рентабельності відображають рівень прибутковості діяльності підприємства, та обчислюється шляхом співвідношення одержаного чистого балансового прибутку до здійснених витрат.

Одним з найважливіших показників підприємства є показник (коефіцієнт) ліквідності. Аудитор установлює ліквідність підприємства виходячи із загальної суми поточних активів. Проте на ліквідність підприємства можуть впливати надзвичайні обставини. У цих випадках аудитор має скласти розрахунок показника ліквідності, який визначає термінову можливість повернути короткострокові борги. Це визначається на підставі співвідношення легкореалізованих активів коштів і дебіторської заборгованості та короткострокових зобов'язань [4, с. 103].

Організація розрахунків з покупцями перевіряється аудитором дуже ретельно, тому що так можна краще прослідкувати рівень реалізації продукції та стан дебіторської заборгованості. Збільшення готівкових коштів залежить від обороту товарно-матеріальних цінностей, котрий обчислюється співвідношення собівартості реалізованих товарів до середньорічних запасів. Чим більший цей показник, тим швидше запаси перетворюються в готівку.

При розрахунках показників ліквідності та платоспроможності оборотних коштів зазначаються запаси і дебіторська заборгованість.

Фінансовий стан підприємства залежить від того, як швидко вони перетворюються в готівку. Задля цього на підприємстві обраховується оборотність рахунків дебіторів, що обчислюється як відношення виручки від реалізації до суми заборгованості. Отже, чим більший цей показник, тим швидше заборгованість перетворюється в готівку.

Тому, після всього вищесказаного можна стверджувати, що аудит показників фінансової звітності не лише оцінює та аналізує фактичний стан господарства, але і досліджує перспективу зростання ділової активності, та підвищення ефективності господарської діяльності.

Наступним-завершальним етапом аудиту показників фінансової звітності є опрацювання та групування результатів перевірки. Після цього складається та заповнюється аналітична таблиця, в котрій наводяться планові та звітні показники виконання фінансового плану господарства [61, с. 545].

Як наслідок, узагальнення всіх зроблених перевірок, аудитор дає оцінку фінансовій стабільності підприємства, а також наводить у своєму висновку такі показники:

1) кредитоспроможність підприємства – можливості своєчасно і повністю розрахуватися за своїми зобов'язаннями;

2) ліквідність балансу – покриття зобов'язань підприємства його активами, строк переведення яких у гроші відповідає строку погашення зобов'язань;

3) ліквідність активів – величина, обернена терміну, необхідному для перетворення активів у гроші (чим менше часу потрібно для того, щоб цей вид активів перетворився у гроші, тим вища його ліквідність) [47, с. 57].

Аудит показників фінансової звітності закінчується формуванням заходів, що стосуються маркетингової діяльності, які сприяють зростанню економічної ефективності діяльності господарства. Висновки аудитора та його пропозиції мають складатися по всіх підрозділах господарюючого суб'єкта, з врахуванням позицій економістів, бухгалтерів, та аудиторів підприємства. Такі висновки допомагають сформулювати більш ефективніші

заходи, які будуть висвітлювати тенденції роботи кожного окремого підрозділу. Отже, аудит показників фінансової звітності покращує розвиток маркетингової діяльності, як основи ринкової економіки, спрямованої для покращення господарської діяльності та задоволення потреб робочого персоналу господарства.

2.3. Особливості документального оформлення аудиторської перевірки

Перевірити правильність складання та достовірність фінансових звітів є основною метою аудитора, а задля досягнення цього необхідно провести узагальнення результатів аудиту.

Для формування аудиторського висновку потрібне попереднє документальне оформлення результатів перевірки. Ця документація ділиться на підсумкову і робочу. Робоча документація – це записи, за допомогою яких аудитор фіксує проведені процедури, тести, отриману інформацію і відповідні висновки, які здійснюються під час проведення аудиторської перевірки. В цю документацію включається інформація, яка є важливою і яка повинна підтвердити висновки та пропозиції в аудиторському висновку [9, с. 122]. До робочої документації можна віднести окремі довідки про визначення помилок виявлених під час аудиту фінансової звітності. До таких документів можна віднести:

- список бухгалтерських записів, які мають помилки чи виправлення;
- опис з питань викривлення системи бухгалтерського обліку і контролю;
- опис статей, які не знайшли відображення у необхідний період;
- довідка для узагальнення інформації стосовно подальшої оцінки аудитором ймовірності подальшого функціонування підприємства;
- довідка про огляд деяких аспектів фінансової звітності;

– довідка про розподіл дивідендів по акціях клієнта. Окремо аудитор складає довідки про оцінку ризику і планування аудиту [63, с. 123].

При опрацюванні цих процесів аудитор формує такі довідки: листи-опитування попередньої аудиторської перевірки, оцінку ризику, схему особливих проблематичних питань, дані про клієнтів, документи про процеси планування, та рекомендації для процесу планування.

Під час обробки даних балансу господарства аудитор формує такі довідки: про реальний стан основних засобів, грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей та інвестицій, про наявність дебіторів та кредиторської заборгованості. Наприкінці аудиторської перевірки аудитор оформляє такі документи: документи, що стосуються розрахунків з замовником, лист-пропозиція замовнику, документи про роботу інших аудиторів та спеціалістів, документація змін у структурі контролю замовника аудиторської перевірки. Проте також можуть складатися і інші документи, залежно від виявлених помилок.

Під час складання аудиторського висновку про фінансову звітність підприємства аудитор повинен дотримуватись таких основних вимог:

- 1) висновок має базуватися на достовірній думці щодо фінансових звітів підприємства;
- 2) висновок має складатися враховуючи аудиторські докази, сформовані після опрацювання звітності підприємства;
- 3) висновок має включати в собі такі елементи: заголовок, адресат, початковий параграф, а також параграфи, котрі висвітлюють обсяг перевірки, та в яких міститься обґрунтована думка аудитора відносно звітності господарства, а також головні реквізити аудитора, дату та підпис.

Функції робочих документів представлені на рис. 2.1, а їх призначення на рис.2.2.

Аудитор має наводити в робочих документах дані щодо процесу аудиторської перевірки, її обсягу, характеру та часу роботи.

Рис.2.1. Функції робочої документації [17, с. 88].

Рис. 2.2. Призначення робочої документації [30, с. 378].

Також в них можуть міститися обґрунтування аудитором всіх важливих питань, котрі необхідно розтлумачити аудитору. В тому випадку, коли ці питання є досить складними, до документації додають відповідні факти, з якими аудитор був ознайомлений на час складання висновків.

На базі рішення аудиторської палати України від 28.01.2010 р. № 210/12 затверджена форма звітності № 1 – аудит (річна) «Звіт аудиторської фірми (аудитора) про надані аудиторські послуги» та «Інструкції щодо її складання».

Формування аудиторського звіту – це досить складний процес. Його зміст залежить від конкретних подій і результатів перевірки та аналізу господарських операцій, його форма може бути різною, оскільки, він не виступає офіційним документом, а лише створений для замовника і не може буде оприлюднений без його дозволу [22, с. 34].

За своїм обсягом аудиторський звіт більший ніж аудиторський висновок. Висновок є правовим актом і залежно від мети складання може мати різні призначення. В аудиторському висновку повинно бути ясно зазначено адресат та користувачів наданої аудитором інформації. Важливим є те, що в аудиторському висновку потрібно вказати, що відповідальність за дані фінансової звітності лежать на керівництві господарства, що підлягає аудиту, а за дані наведені в аудиторському висновку відповідальним є аудитор, який здійснює перевірку цієї фінансової звітності підприємства.

Аудитор має впевнитись в тому, що підсумкова документація не призведе до значного перекручення фінансової звітності. Але якщо таке трапилось, то звітність повинна бути переглянута клієнтом, або ж аудитор має надати негативний або умовний висновок. Є можливість того, що аудитор та клієнт домовляться між собою, що не потрібно складати негативний висновок. Знайденні неправильні дані, можуть впливати на аудиторську оцінку результатів перевірки. Однак, аудитор має звернути увагу на те, чи є повідомлення хибних відомостей результатом помилок або зловживань. Для узагальнення результатів аудиту аудитору потрібно і

групувати за спільними ознаками. Саме для цього формують акти перевірок (акт ревізії каси), схожі порушення наводять у нагромадженні вальних відомостях, схемах, розрахунках, аналітичних таблицях та інші. Під час перевірки фінансової звітності замовники аудиту неабияк зацікавлені у виявленні помилок у своїй діяльності, задля подальшого їх виправлення та усунення.

У випадку, коли аудитор сумнівається в подальшій ефективній діяльності господарства, він мусить відобразити це у аудиторському звіті, та вказати пропозиції змін, які могли б бути виконані. Також в аудиторському звіті аудитор вказує невідповідність інформації бухгалтерської звітності обліковим даним. Ці звіти мають бути стислими, чіткими, лаконічними, та зрозумілими. Їх використовують для формування аудиторських висновків за результатами діяльності підприємства.

Для перевірки достовірності показників фінансової звітності слід зіставити дані балансу, інших форм фінансової звітності та облікових реєстрів. На остаточні результати достовірності чи недостовірності показників фінансової звітності відчутний вплив мають відхилення. У бухгалтерському фінансовому обліку, факти не відображення або відображення в обліку в перекрученому вигляді окремих господарських процесів і операцій. Узагальнення результатів аудиторської перевірки суб'єкта підприємницької діяльності регулюється Законом України «Про аудиторську діяльність» та Національними нормативами аудиту України № 6 «Документальне оформлення аудиторської перевірки», № 14 «Аудиторські докази», № 20 «Події, що мають істотний вплив на аудиторський звіт і відбуваються після укладення фінансової звітності підприємства та аудиторського висновку», № 26- 27 «Аудиторські висновки та звіти», № 28- 29 «Окремі вимоги до аудиторських висновків та звітів». Національні нормативи аудиту вимагають документального оформлення всіх питань, які аудитор вважає важливими з погляду доказовості факту виконання процедур аудиту, обґрунтованості прийнятих рішень та оцінок, а також того, що аудит

проводився відповідно до вимог Національних нормативів аудиту або інших стандартів та правил [36, с. 132].

Після завершення аудиторської перевірки фінансової звітності підприємства робоча документація залишається в аудитора. На основі котрих він може робити необхідні розрахунки та таблиці. Однак, його право власності на цю документацію регулюється тільки етичними нормами та обов'язком конфіденційності перед замовником. Робочі документи не можуть бути використанні замовником, у вигляді фінансової звітності, або в якості її заміни. Їх не можна забирати у аудитора, тільки в тій ситуації коли цього потребує міліція. Аудитор має забезпечити досить особливе зберігання документів, щоб запобігти їх розголошенню. Термін такого зберігання може бути різним, залежить в основному від строку позовної давності, оскільки замовник може порушити справу проти аудитора. Зазвичай, мінімальний строк зберігання робочої документації аудитора становить не менше ніж три роки, від часу подання аудиторського висновку замовнику.

2.4. Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності на національний облік

Спостерігаючи за сучасною економічною ситуацією в нашій країні, можна впевнено стверджувати, що вона потребує радикальних змін, а особливо, це стосується системи бухгалтерського обліку та звітності.

Міжнародні стандарти фінансової звітності являються на сьогодні досить ефективним інструментом для покращення прозорості та зрозумілості інформації, котра викриває господарську діяльність підприємств, допомагає реально оцінити доходи та витрати підприємства, що дає змогу реально оцінити існуючі ризики господарства, та зрівняти результати його діяльності задля прийняття правильних управлінських рішень. Також міжнародні стандарти відіграють важливу роль для керівників господарства, що дає їм значні переваги перед конкурентами. Підприємства, котрі складають

звітність за такими стандартами, можуть співпрацювати з партнерами по бізнесу, залучати додаткові джерела капіталу, що призведе до значного економічного зростання. Такі підприємства можуть отримувати інформацію про фінансовий стан інших підприємств, що допомагає зробити правильний вибір серед партнерів.

Потреба в розробці єдиних стандартів фінансової звітності ґрунтується на розвитку торгівлі та глобалізацією фінансових ринків. Згідно з угодою між організаціями бухгалтерів Австралії, Великої Британії, Німеччини, Ірландії, Японії, Нідерландів, США, Мексики та Франції, була назначено орган стандартизації бухгалтерського обліку Комітет з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, котрий був заснований 29 червня 1973 року. Цей Комітет був створений для складання та видання стандартів бухгалтерського обліку, котрих необхідно дотримуватись при поданні звітності, ну і, звичайно, для дотримання таких стандартів у всіх державах.

Комітетом було видано 42 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку, з яких на даний час діють 30. Вони були ретельно перевірені та удосконалені, це спричинило їх поширенню.

З 1983 року по 2000 рік учасниками Комітету були всі фахові організації бухгалтерів, які належать до Міжнародної федерації бухгалтерів. Та вже у травні 2000 року за новоствореним статутом Комітет було перейменовано в Раду з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку .

Відповідно до нового Статуту, Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у своїй діяльності, має такі цілі:

- 1) розроблення в інтересах громадськості єдиної системи високоякісних, зрозумілих і глобальних стандартів бухгалтерського обліку, що мають обов'язкову силу, відповідно до яких у фінансовій звітності повинна розкриватися якісна, прозора і порівнянна інформація для того, щоб учасники фондових ринків та інші користувачі могли приймати обґрунтовані економічні рішення;

- 2) поширення і забезпечення суворого дотримання цих стандартів;

3) забезпечення максимального зближення (конвергенції) національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами виходячи з найбільш оптимального розв'язання питань бухгалтерського обліку і звітності [14, с. 317].

Стандарти визначають методи оцінки і основи подання інформації у звітності. Саме тому у 2001 році Рада перейменувала стандарти з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на Міжнародні стандарти фінансової звітності. Вже 19 червня 2003 року було затверджено перший Міжнародний стандарт фінансової звітності. А набрав він чинності в 2004 році, проте стандарти, які були затверджені до цього часу все ж таки зберігатимуть свою колишню назву, та згодом замінюватимуться на Міжнародні стандарти фінансової звітності.

У широкому значенні Міжнародні стандарти фінансової звітності – це тлумачення і стандарти, які прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. До їх складу входять: Міжнародні стандарти фінансової звітності, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та Інтерпретації, розроблені Комітетом з інтерпретації міжнародних стандартів фінансової звітності або колишнім Постійним Комітетом з інтерпретації.

Зараз Міжнародні стандарти фінансової звітності є обов'язковими для всіх господарств – в 91 країні світу, для частини суб'єктів господарювання – в 6 країнах, дозволені до застосування поряд з національними стандартами – у 25 країнах. Також, в більшості країн звітність відповідно до таких стандартів повинні готувати публічні компанії, цінні папери яких обертаються на відкритих торгах [43, с. 146].

Що стосується України, то у 1998 році діючою владою були дробленні перші кроки по переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності, тоді ж була впроваджена Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів. Також в країні розроблено безліч нормативних документів, котрі не тільки відповідають міжнародним

стандартам, але і містять в собі роз'яснення для підприємств, контролюючих організацій та аудиторів.

Відповідальними за впровадження МСФЗ в Україні є Міністерство фінансів України та Міністерство юстиції України, а також інші державні органи (зокрема НБУ), які можуть долучати до процесу інших осіб (профільні організації). Піонерами впровадження МСФЗ в Україні виступили банки. У статті 41 Закону України «Про Національний банк України» вказано, що НБУ встановлює обов'язкові для банківської системи стандарти та правила ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що відповідають вимогам законів України та МСФЗ. Аналогічні норми містяться і в ч. 1 ст. 68 Закону України «Про банки і банківську діяльність», і в ч. 3 ст. 6 Закону «Про бухгалтерський облік» (з 17.06.2011р.). При цьому Інструкція № 480 від 27.12.2007 р. «Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» розроблена Національним банком вже відповідно до вимог МСФЗ [70, с. 145].

В Україні використовуються не тільки Міжнародні стандарти фінансової звітності, але і Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Різниця між ними полягає в тому, що міжнародні стандарти більш деталізовані, та містять значну кількість приміток, які розкривають суть операцій. Також важливим є те, що Міжнародні стандарти орієнтовані на розкриття основної інформації про реальний фінансовий стан підприємства. Отже, вони ґрунтуються на даних про справедливую вартість активів та пасивів підприємства.

Вже в травні 2012 року укладено «Меморандум про співробітництво та координацію дій щодо використання в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності». В процесі підписання меморандуму взяли участь: Національний банк України, Державна податкова служба України, Державна служба статистики України, Міністерство фінансів України, а також безліч всеукраїнських громадських організацій.

Основні завдання підписантів, включені в меморандум:

– координація діяльності у сфері застосування МСФЗ в Україні для формування єдиних підходів до застосування МСФЗ, їх переведення, інформаційного супроводу, вирішення проблемних питань та налагодження ефективних взаємовідносин у цій сфері (координатор – Міністерство фінансів України);

– постійний моніторинг застосування МСФЗ за спеціальною методикою, розробленою Міністерством фінансів України за участю Сторін Меморандуму;

– участь у формуванні та реалізації заходів щодо застосування МСФЗ в Україні (щорічно розробляються за результатами моніторингу, з урахуванням змін у законодавстві та схвалюються Методологічною радою з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України);

– у межах своєї компетенції вжиття заходів щодо підвищення кваліфікації бухгалтерів та забезпечення високого рівня спеціалістів з бухгалтерського обліку суб'єктів господарювання, які будуть складати фінансову звітність за МСФЗ;

– співробітництво при здійсненні інформаційної підтримки застосування МСФЗ;

– активна участь у проведенні інформаційних заходів (конференції, круглі столи, семінари тощо) з питань застосування МСФЗ;

– співпраця в рамках формування інформаційно-аналітичної бази з питань застосування МСФЗ, зокрема наповнення веб-сайту Міністерства фінансів України навчальними матеріалами, науковими статтями, інформацією про практичне застосування МСФЗ з постійним оновленням, а також в межах своєї компетенції сприяння поширенню кращої практики застосування МСФЗ;

– активна участь в обговоренні проектів МСФЗ, опублікованих на веб-сайті Міністерства фінансів України, для формування позиції професійного співтовариства;

– залучення до реалізації цього Меморандуму органів влади, громадських організацій та інших зацікавлених осіб, які поділяють закріплені ним домовленості та готові їх дотримувати [54, с. 224].

Для багатьох підприємств прийняття Міжнародних стандартів фінансової звітності значно відобразилось на фінансовій звітності. Стандарти дозволяють не тільки зменшити витрати компаній із складання та подання звітності, але і скоротити затрати по залученню капіталу.

Проте, на сьогодні, жодна країна в світі ще не використовує Міжнародні стандарти в ролі національних стандартів. Як правило, схожі принципи стандартів та національного обліку, але, зазвичай, системи обліку мають безліч відмінностей. Отже, застосування Міжнародних стандартів необхідно розглядати, відправну точку зростанні інформативності фінансової звітності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Фінансова звітність подається органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, а також, згідно із законодавством, іншим органам та користувачам, зокрема органам державної статистики; щодо використання бюджетних асигнувань, одержаних з державного бюджету – органам Державного казначейства, а щодо використання асигнувань, одержаних з місцевих бюджетів – відповідно фінансовим відділам райдержадміністрації, міськвиконкомів та фінансовим управлінням обласних держадміністрацій.

2. Під час здійснення аудитором перевірки фінансової звітності підприємства, проводиться оцінка достовірності статей балансу та іншої звітності. Аудитор, або ж аудиторська фірма можуть для перевірки фінансового стану підприємства, самостійно обирати найнеобхідніші показники. Результати перевірки мають ґрунтуватися на даних бухгалтерської звітності, правдивість котрої підтверджена.

3. Перевірити правильність складання та достовірність фінансових звітів є основною метою аудитора, а задля досягнення цього необхідно провести узагальнення результатів аудиту. Для формування аудиторського висновку потрібне попереднє документальне оформлення результатів перевірки. Ця документація ділиться на підсумкову і робочу.

4. В Україні використовуються не тільки Міжнародні стандарти фінансової звітності, але і Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Різниця між ними полягає в тому, що міжнародні стандарти більш деталізовані, та містять значну кількість приміток, які розкривають суть операцій.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

3.1. Аналіз фінансово-майнового стану підприємства

Оцінка майнового стану підприємства дає можливість визначити абсолютні і відносні зміни статей балансу за певний період, відстежити тенденції їх зміни і визначити структуру фінансових ресурсів підприємства.

Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування [60, с. 189].

Під час аналізу фінансово-майнового стану підприємства використовують горизонтальний та вертикальний способи оцінки балансу підприємства, а також метод аналізу майнового стану за допомогою фінансових коефіцієнтів.

За даними, наведеними в балансі підприємства можна визначити вартість усього майна підприємства на звітну дату. Для більш повного аналізу майнового стану підприємства ми провели аналіз структури активів та пасивів балансу ТОВ «Україна 2001» за 2011-2013 роки (табл. 3.1.).

Із даних нищенаведеної таблиці аналізу майнового стану підприємства можна сказати, що власність ТОВ «Україна 2001» протягом 2011-2013 років поступово збільшувалася, це говорить про те, що підприємство вдало розширює свою фінансову діяльність. Також це може позитивно відобразитись на подальшій господарській діяльності підприємства.

Інформація, яка наведена в пасиві балансу, дає змогу визначити, чи відбулися якісь зрушення у складі вланого чи позичкового капіталу, яку кількість короткострокових і довгострокових коштів, має в своєму обороті підприємство. Отже, пасив дає змогу побачити джерела утворення коштів, спрямованих на формування майна підприємства.

Таблиця 3.1

Аналіз активу балансу ТОВ "Україна 2001"
за 2011-2013 роки (тис.грн.)

№	Актив	2011	2012	2013	Відхилення за 2012-2011 роки	Відхилення за 2013-2012 роки
1	Необоротні активи					
	Основні засоби і нематеріальні активи	47574	48946	65703	1372	16757
	Довгострокові фінансові інвестиції	16030	16030	27622	0	11592
	Всього за розділом 1	63604	64976	93325	1372	28349
2	Оборотні активи					
	Виробничі запаси та незав. виробництво	61969	22698	53489	-39271	30791
	Готова продукція	44289	144919	109719	100630	-35200
	Товари	5177	22849	9967	17672	-12882
	Грошові кошти	856	794	1772	-62	978
	Короткострокові фінансові вкладення	-	-	-	-	-
	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6945	26462	149136	19517	122674
	Дебіторська заборгованість за рахунками	-	-	-	-	-
	Інша поточна дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-
	Інші активи	-	-	-	-	-
	Всього за розділом 2	79375	217722	324083	138397	106361
	БАЛАНС	142979	282698	417408	139719	134710

Вартість запасів підприємства значно коливалася протягом 2011-2013 років. У 2011 році вона становила 61 969 грн, в 2012 році різко зменшилась, і сягала 22 698 грн., проте вже у 2013 році вартість виробничих запасів та незавершеного виробництва знову збільшилася до 53 489 грн. Зростання вартості запасів має позитивний характер лише тоді, коли не відбувалося зниження оборотності запасів. У іншому випадку це є негативним явищем.

Стаття грошові кошти протягом трьох років має найменшу питому вагу у складі балансу. У випадку коли разом з цим спостерігається висока питома вага заборгованості, існує проблема маркетингової діяльності, або ж не грошовий характер розрахунків підприємства.

У 2013 році найбільший внесок в склад оборотних активів підприємства було внесено кошти у розрахунках, тобто дебіторська заборгованість. Хоча в порівнянні з 2012 роком цей показник зріс на 122 674 грн.

Проте, велику частину в складі оборотних активів займають виробничі запаси, що говорить про зниження активності підприємства, та зниження оборотності капіталу .

Окрім того, що майновий стан підприємства визначають на основі активу балансу, також до них можна віднести: коефіцієнт зносу основних засобів, частка активної частини основних засобів, частка необоротних активів у валюті балансу, а також сума грошових коштів, котрі знаходяться у власності підприємства [51, с. 102].

Задля більш детальнішого та повнішого аналізу фінансово-майнового стану підприємства потрібно також оцінити стан основних засобів за допомогою показників оцінки майнового стану підприємств.

Обчислимо коефіцієнт зносу основних засобів, який показує рівень фізичного і морального зносу основних фондів:

$$K_{\text{зн}} = \text{Знос} : \text{Первісна вартість основних засобів:}$$

$$K_{2011 \text{ р.}} = 10844 : 58418 = 0,19; \text{ (Додаток А)}$$

$$K_{2012 \text{ р.}} = 15188 : 64134 = 0,24; \text{ (Додаток Б)}$$

$$K_{2013p.} = 39584 : 105287 = 0,38. \text{ (Додаток В)}$$

Обрахуємо коефіцієнт оновлення основних засобів, який також показує рівень фізичного і морального зносу основних фондів:

$$K_o = \text{Збільшення первісної вартості засобів за звітний період} : \text{первісна вартість основних засобів:}$$

$$K_{2011p.} = (64134 - 58418) : 58418 = 0,09;$$

$$K_{2012p.} = (64134 - 58418) : 64134 = 0,08 ;$$

$$K_{2013p.} = (105284 - 64134) : 105284 = 0,39.$$

Обрахуємо показник частки оборотних виробничих коштів за 2011-2013 роки, котрий відображає частку мобільних виробничих фондів у валюті балансу:

$$Ч_{ова} = \text{Оборотні активи} : \text{Загальна сума активів:}$$

$$K_{2011p.} = 125375 : 192342 = 0,65;$$

$$K_{2012p.} = 228949 : 315119 = 0,73;$$

$$K_{2013p.} = 334460 : 482068 = 0,69.$$

Обчислимо коефіцієнт мобільності активів за 2011-2013 роки, який відображає кількість обігових коштів, що припадає на одиницю не обігових:

$$K_{моб} = \text{Мобільні активи} : \text{Немобільні активи:}$$

$$K_{2011p.} = 125375 : 66967 = 1,87;$$

$$K_{2012p.} = 228949 : 86170 = 2,66;$$

$$K_{2013p.} = 334460 : 137608 = 2,43.$$

Згідно з розрахунком коефіцієнта зносу основних засобів бачимо, що за три звітних періоди він збільшувався, оскільки збільшувалась первісна вартість основних засобів. Проте значення цього коефіцієнта не перевищує 0,5 – що є негативним явищем. Максимальним значенням коефіцієнта зносу сягає 0,38 – у 2013 році.

Технічний стан і відповідальність основних засобів науково-технічним досягненням формується у процесі їх оновлення. Коефіцієнт вибуття основних засобів залежить від темпів оновлення основних засобів: що більше коефіцієнт вибуття основних засобів наближається до коефіцієнту

оновлення, то нижчим є рівень зносу засобів і ліпшим є технічний стан. Це стосується і ТОВ "Україна 2001", де на кінець 2012 року коефіцієнт оновлення зменшився на 0,01, а коефіцієнт вибуття зріс на 0,01.

Також дещо коливається коефіцієнт, який відображає кількість обігових коштів, що припадає на одиницю не обігових. Спостерігаємо, що у 2012 році в порівнянні з 2011 роком він збільшився на 0,79 %, але вже у 2013 році почав поступово зменшуватись на 0,23 %. Для більш кращого усвідомлення значення цих усіх коефіцієнтів відобразимо їх дані на графіку динаміки показників оцінки майнового стану підприємства за три звітні періоди (рис. 3.1).

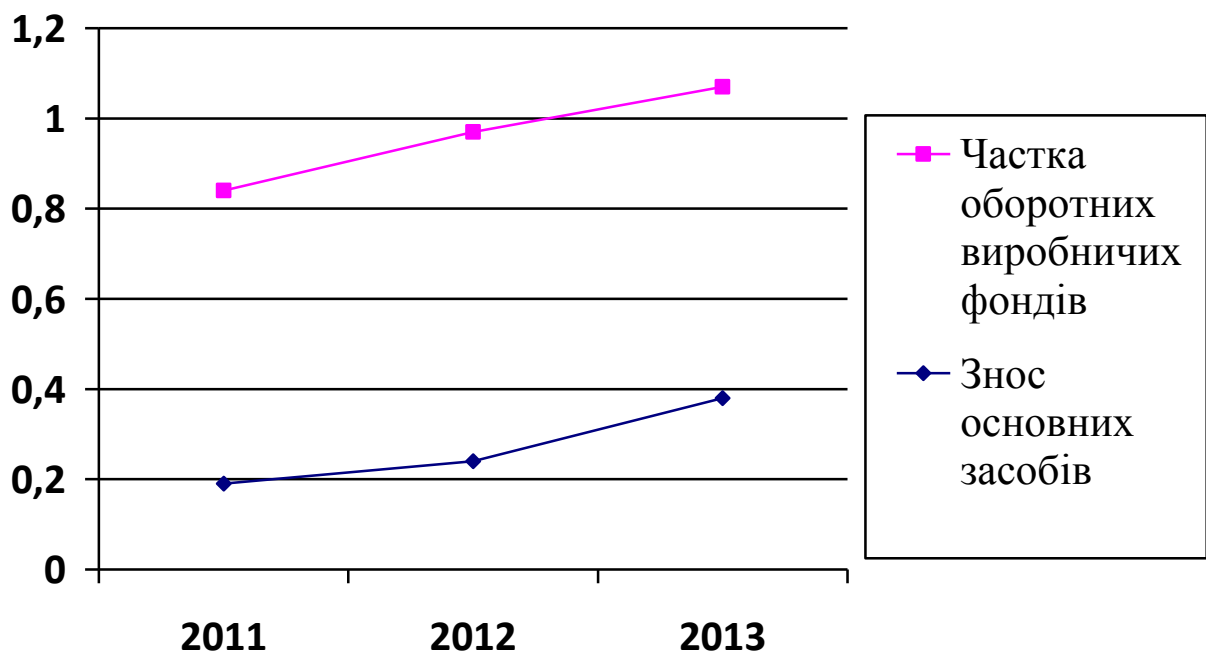

Рис. 3.1. Динаміка показників оцінки майнового стану ТОВ "Україна 2001" протягом 2011–2013 років

На даному графіку можна побачити, що протягом трьох років знос основних засобів на підприємстві зростає, що є негативним явищем, також бачимо, що коефіцієнт частки виробничих фондів також зростає впродовж 2011–2013 років. Тому, для збільшення ефективності основних засобів підприємства необхідно здійснити реставрацію застарілих засобів, обладнання, закупити нові машини та засоби праці, які значно покращать

ефективність праці, умови праці, як наслідок, призведуть до значних позитивних зрушень в господарській діяльності підприємства.

3.2. Аналіз прибутковості та рентабельності підприємства

Прибуток підприємства відображає результат господарської діяльності підприємства без врахування ресурсів та активів, які використовувалися ним, саме тому його потрібно доповнювати показником рентабельності.

Рентабельність – це якісний, вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або ступень використання ресурсів, що є в наявності, в процесі виробництва і реалізації продукції [16, с. 144].

Обчислимо показник рентабельності капіталу (активів) за чистим прибутком за 2011–2013 роки, котрий відображає скільки припадає чистого прибутку на одиницю інвестованих в активи коштів:

$R_a = \text{Чистий прибуток} : \text{Середній обсяг активів}:$

$$R_{2011 \text{ р.}} = 39275 : (78334 + 192342) : 2 = 0,29; \text{ (Додаток А)}$$

$$R_{2012 \text{ р.}} = 113034 : (192342 + 315119) : 2 = 0,45; \text{ (Додаток Б)}$$

$$R_{2013 \text{ р.}} = 113748 : (315119 + 482068) : 2 = 0,28. \text{ (Додаток В)}$$

Обрахуємо показник рентабельності власного капіталу за 2011– 2013 роки, який вказує на те, яка кількість чистого прибутку припадає на одиницю власного капіталу:

$R_{\text{в.к.}} = \text{Чистий прибуток} : \text{Середня величина власного капіталу} :$

$$R_{2011 \text{ р.}} = 39275 : (42832 + 80658) : 2 = 0,64;$$

$$R_{2012 \text{ р.}} = 113034 : (80658 + 194622) : 2 = 0,82;$$

$$R_{2013 \text{ р.}} = 113748 : (194622 + 310476) : 2 = 0,45.$$

Обрахуємо показник рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком за 2011– 2013 роки , котрий відображає, яка кількість чистого прибутку припадає на одиницю виручки:

$R_{\text{р.п.}} = \text{Чистий прибуток} : \text{Обсяг реалізації}:$

$$R_{2011 \text{ р.}} = 39275 : 305754 = 0,13;$$

$$P_{2012p.} = 113034 : 326353 = 0,35;$$

$$P_{2013p.} = 113748 : 439794 = 0,26.$$

В зарубіжних країнах для аналізу рентабельності підприємства використовують також і такі, не менш важливі, показники:

1) коефіцієнт прибутковості – він відображає, котрий чистий прибуток з однієї гривні продажу отримало господарство та обчислюється за формулою:

$$\text{Коефіцієнт прибутковості} = \text{Чистий прибуток} : \text{Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)}.$$

За даними «Звіту про фінансові результати», який складає Тов «Україна 2001», розрахуємо даний показник за 2011-2013 роки:

$$K_{п(2011)} = 39275 : 305754 = 0,13;$$

$$K_{п(2012)} = 113034 : 326353 = 0,35;$$

$$K_{п(2013)} = 113748 : 439794 = 0,26.$$

Отже, для ТОВ «Україна2001» коефіцієнт прибутковості протягом 2011– 2013 років поступово змінювався: в 2011 році – 0,13, в 2012 році – 0,35, та у 2013 році – 0,26. Це говорить про те, що після вирахування з оержаного прибутку всіх витрат залишається у 2011 році – 13 коп., у 2012 році – 35 коп., у 2013 році – 26 коп. прибутку за одну гривню від продажу товарів.

2) коефіцієнт оборотності активів – коефіцієнт, котрий визначається шляхом відношення чистої реалізації до середньорічної вартості активів.

$$K_{об.ак.(2011)} = 305754 : 192342 = 1,59;$$

$$K_{об.ак.(2012)} = 326353 : 315119 = 1,04;$$

$$K_{об.ак.(2013)} = 439794 : 482068 = 0,91.$$

З даних розрахунків, бачимо, що коефіцієнт оборотності активів поступово знижується впродовж трьох звітних років. Якщо, у 2011 році він становив 1,59, то вже у 2013 році зменшився на 0,68, та становив 0,91. Це свідчить про менш ефективне використання активів підприємства у 2012 та у 2013 роках.

3) прибуток на активи – коефіцієнт, котрий показує наскільки раціонально та ефективно підприємство користується своїми активами для отримання прибутку та обчислюється як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості активів:

$$\text{Прибуток на активи} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{(\text{Активи на початок періоду} + \text{Активи на кінець періоду}) : 2}$$

Використовуючи баланс підприємства обчислимо даний показник за 2011-2013 роки:

$$Pa_{(2011)} = 39275 : ((3496 + 43369) + (66967 + 125376)) : 2 = 0,29, \text{ або } 29 \%$$

$$Pa_{(2012)} = 113034 : ((66967 + 125376) + (86170 + 228949)) : 2 = 0,45, \text{ або } 45 \%$$

$$Pa_{(2013)} = 113748 : ((86170 + 228949) + (137608 + 344460)) : 2 = 0,28, \text{ або } 28 \%$$

Отже, зробивши вищенаведені обчислення, спостерігаємо ситуацію, яка говорить про те, що підприємство отримало у 2011 році прибуток на активи у розмірі 0,29 (або ж 29 %), а саме 29 коп. за одну гривню активів. У 2012 році даний коефіцієнт дещо зріс, та склав 0,45 (або ж 45%), проте у 2013 році спостерігаємо різке зниження коефіцієнта на 17%, тобто підприємство отримало 28 коп. за одну гривню активів.

4) прибуток на капітал – котрий показує наскільки ефективно підприємства використовує власний капітал та обраховується за формулою:

$$\text{Рентабельність капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{(\text{Власний капітал на початок періоду} + \text{Власний капітал на кінець періоду}) : 2}$$

Використовуючи Баланс та Звіт про фінансові результати за 2011-2013 роки, які складало ТОВ «Україна 2001» обчислимо даний показник:

$$PK_{(2011)} = 39275 : (42832 + 80658) : 2 = 0,64, \text{ або } 64 \%;$$

$$PK_{(2012)} = 113034 : (80658 + 194622) : 2 = 0,82, \text{ або } 82 \%;$$

$$PK_{(2013)} = 113748 : (194622 + 310476) : 2 = 0,45, \text{ або } 45\% .$$

За проведеними розрахунками спостерігаємо різкі зміни прибутковості капіталу за три роки (2011 – 2013 роки), тобто у 2012 році прибутковість капіталу підприємства зросла на 0,18, порівняно з попереднім роком, але, як бачимо, що у 2013 році різке зниження показника майже вдвічі.

Зміну всіх обрахованих показників за три роки діяльності підприємства можемо подати в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Зміна коефіцієнтів рентабельності діяльності ТОВ «Україна 2001» за 2011-2013 роки

№	Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	Відхилення за 2012-2011 роки	Відхилення за 2013-2012 роки
1	Прибутковість	0,13	0,35	0,26	0,22	-0,09
2	Оборотність активів	1,59	1,04	0,91	-0,55	-0,13
3	Прибуток на активи	0,29	0,25	0,48	-0,04	0,23
4	Прибуток на капітал	0,64	0,82	0,45	0,18	-0,37

Отже, як бачимо із таблиці, протягом трьох звітних років відбулися різкі зміни коефіцієнтів рентабельності. Як бачимо, прибутковість підприємства у 2012 році зросла на 22% порівняно з 2011 роком, проте у 2013 році показник знову знизився. Оборотноість активів з кожним наступним роком знижується. Що стосується прибутку на активи, то цей показник відображає позитивну ситуацію, оскільки в 2013 році він зріс на 23 % порівняно з 2012 роком. Зовсім протилежна ситуація з прибутком на капітал, який у 2013 році зменшився на 37% в порівнянні з протилежним роком.

Для детального аналізу та визначення причини зміни коефіцієнта прибуток на капітал (ROE – Return on Equity) краще використовувати рівняння Дюпона, яке записується як:

$$\text{Прибуток на капітал (ROE)} = \text{Прибуток на активи (ROA)} \times \left(\frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}} \right) \quad [39, \text{с.435}]$$

У рівнянні Дюпона коефіцієнт прибуток на капітал складається з: прибутковість активів і коефіцієнт фінансового важеля (фінансового левериджу), котрий обчислюється, відношенням активів до власного капіталу

[67, с. 36]. Отже, це рівняння розкриває те, що прибутковість власного капіталу залежить від прибутковості активів і фінансового левєриджу. Ми можемо це побачити із такої схеми рівняння:

$$\begin{aligned} \text{Рентабельність} &= \frac{\text{Прибуток на активи}}{\text{Активи}} : \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи}} \\ &= \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} : \frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \end{aligned}$$

Тому для початку обрахуємо коефіцієнт фінансового левєриджу за 2011-2013 роки:

$$K_{\text{ф.л.}(2011)} = 192342 : 87033 = 2,21; \text{ (Додаток А)}$$

$$K_{\text{ф.л.}(2012)} = 315119 : 96073 = 3,28; \text{ (Додаток Б)}$$

$$K_{\text{ф.л.}(2013)} = 482068 : 518353 = 0,93. \text{ (Додаток В)}$$

За допомогою такої схеми можемо розрахувати коефіцієнт прибутку на капітал, для того щоб зробити чіткий аналіз причин змін рентабельності капіталу. Для цього всі обраховані данні сформуємо в таблиці 3.3

Таблиця 3.3

Розрахунок прибутку на капітал за допомогою рівняння Дюпона

Роки	Прибуток на капітал (ROE)		Прибуток на активи (ROA)		Коефіцієнт фінансового левєриджу
2011	0,64	=	0,29	x	2,21
2012	0,82	=	0,25	x	3,28
2013	0,45	=	0,48	x	0,93

Із даних розрахунків бачимо, що у 2012 році коефіцієнт фінансового левєриджу зріс, це і вплинуло на зростання прибутку на капітал в 2012 році порівняно з попереднім роком, незважаючи на те, що знизився коефіцієнт прибуток на активи. Проте вже у 2013 році коефіцієнт фінансового левєриджу зменшився, що і спричинило зменшення прибутку на капітал. Як відомо, що зростання фінансового левєриджу взаємопов'язане із зростанням частки позикового капіталу. Отже, в такому випадку можливий ризик у

залучені позикового капіталу, котрий виправдовується лише в тій ситуації, коли прибуток, одержаний від користування активами, є більшим за відсоткові ставки за вилученими позиковими коштами. В протилежному випадку дія фінансового важеля тільки підсилює негативну дію помилкових дій керівників підприємства, які відносяться до співвідношення позикового та власного капіталу.

Оскільки, не існує нормативних значень щодо рентабельності підприємства, за допомогою яких можна здійснювати аналіз, то зазвичай позитивною ситуацією на підприємстві вважається зростання вищенаведених показників в динаміці за певний період. Тому можна сказати, що на досліджуваному нами підприємстві така ситуація спостерігається лише до 2012 року, а вже після 2013 року бачимо, що деякі із показників різко знизилась.

3.3. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства

Одним із значних критеріїв визначення фінансового стану підприємства є аналіз та оцінка його платоспроможності, під котрою розуміється здатність підприємства розраховуватися по своїх довгострокових зобов'язаннях. Тому, платоспроможним можна вважати те підприємство у якого активи переважають зовнішні зобов'язання.

Якщо підприємство спроможне оплачувати свої строкові зобов'язання, то воно являється ліквідним. Або ж воно в стані здійснити свої короткострокові зобов'язання, реалізуючи поточні активи. Основне завдання аналізу ліквідності балансу – перевірити синхронність надходження і витрачання фінансових ресурсів, тобто здатність підприємства розраховуватися за зобов'язаннями власним майном у визначені періоди часу.

Аналіз ліквідності балансу визначається шляхом порівняння коштів за активом, згрупованих за ступенем спадної ліквідності (табл 3.4), з

короткостроковими зобов'язаннями за пасивом, що групуються за ступенем терміновості їхнього погашення(табл.3.5)

Таблиця 3.4

Активи балансу ТОВ «Україна 2001», згруповані за ступенем спадної ліквідності, протягом 2011-2013 років

№	Вид активу	2011 р.	2012 р.	2013р.
1	Грошові кошти	856	794	1772
2	Короткострокові фінансові вкладення	–	–	–
	Разом у групі 1	856	794	1772
3	Векселі отримані	–	–	–
4	Дебіторська заборгованість за товари	6945	26462	149136
5	Розрахунки з бюджетом	–	–	–
6	Розрахунки за виданими авансами	–	–	–
7	Інша поточна дебіторська заборгованість	–	–	–
	Разом у групі 2	6945	26462	149136
8	Готова продукція	44289	144919	109719
9	Сировина і матеріали	27456	15356	31754
10	Незавершене виробництво	34513	7342	21735
11	Товари	5177	22849	9967
	Разом у групі 3	111435	190466	173175
12	Необоротні активи	66967	86170	137608
13	Видатки майбутніх періодів	–	–	–
	Разом у групі 4	66967	86170	137608
	Усього	86203	303892	461691

Аналіз ліквідності балансу підприємства визначається шляхом порівняння статей активу, які згруповані за ліквідності та знаходяться в

порядку спадання ліквідності, зі статтями пасивиу, які згруповані згідно з термінами погашення і знаходяться в порядку збільшення строковості зобов'язань [58, с. 101].

Якщо після цього зрівняння активів вистачає, то в такому випадку баланс є ліквідним, та підприємство платоспроможне. В протилежному випадку підприємство не є платоспроможним, а баланс, відповідно, являється неліквідним.

До першої групи (Аі) входять абсолютно ліквідні активи, такі як готівка і короткострокові фінансові вкладення. До другої групи (Аг) належать швидкоореалізовані активи: векселі отримані і всі види поточної дебіторської заборгованості. До третьої групи (Аз) відносять активи, що повільно реалізуються, до яких належать запаси сировини, матеріалів, готової продукції, незавершеного виробництва товарів, для трансформування яких у готівку потрібен значно більший термін. Четверта група (А4) – це важкоореалізовані активи, до яких входять основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові вкладення, незавершене будівництво, довгострокова дебіторська заборгованість, платежі за якою очікуються більш ніж через 12 місяців, відстрочені податкові активи, видатки майбутніх періодів, інші необоротні активи [43, с. 64].

Також на групи діляться і пасиви підприємства:

Пі – зобов'язання, котрі необхідно сплатити протягом поточного місяця- вони є терміновими;

Пг – зобов'язання, які потрібно сплатити протягом року - вони є середньостроковими ;

Пз – довгострокові зобов'язання (довгострокові кредити банку і позики);

Па – власний капітал підприємства, який завжди знаходиться у власності господарства.

Таблиця 3.5

Пасиви балансу ТОВ «Україна 2001», згруповані за ступенем терміновості їхнього погашення протягом 2011–2013 років

№	Вид пасиву	2011 р.	2012 р.	2013 р.
1	Кредиторська заборгованість за товари роботи і послуги	64800	56184	31896
2	Разом у групі 1	64800	56184	31896
2	Поточні зобов'язання:			
3	Короткострокові кредити банків	42398	58588	106750
4	Поточні зобов'язання за розрахунками	1493	1704	1776
	Разом у групі 2	43891	60292	108526
5	Довгострокові зобов'язання	–	–	27037
6	Забезпечення наступних витрат і платежів	–	–	–
	Разом у групі 3	–	–	27037
7	Власний капітал			
8	Статутний капітал	45	45	45
9	Інший додатковий капітал	–	57	–
10	Резервний капітал	77403	190437	190437
11	Неозподілений прибуток(непокритий збиток)	–	–	113748
	Разом у групі 4	77448	190539	304230
	Баланс	186139	307015	471689

Разом з абсолютними показниками для аналізу ліквідності підприємства обчислюють такі відносні показники: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності і коефіцієнт абсолютної ліквідності. Обчислимо коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) за 2011–2013 року, який відображає достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року:

$K_{\text{пот.л.}} = \text{Поточні активи} : \text{Поточні зобов'язання} :$

$$K_{\text{пот.л.}(2011)} = 125375 : 111684 = 1,12; \text{ (Додаток А)}$$

$$K_{\text{пот.л.}(2012)} = 228949 : 120497 = 1,90; \text{ (Додаток Б)}$$

$$K_{\text{пот.л.}(2013)} = 344460 : 144555 = 2,38. \text{ (Додаток В)}$$

Обрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності за 2011-2013 роки, який відображає скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів :

$K_{\text{шв.л.}} = (\text{Поточні активи} - \text{Запаси}) : \text{Поточні зобов'язання} :$

$$K_{\text{шв.л.}(2011)} = (125375 - 27456 - 6139 - 34513 - 44289 - 5177) : 111684 = 0,07;$$

$$K_{\text{шв.л.}(2012)} = (228949 - 15356 - 11294 - 7342 - 144919 - 22849) : 120497 = 0,23;$$

$$K_{\text{шв.л.}(2012)} = (344460 - 31754 - 21735 - 109719 - 9967 - 20406) : 144555 = 1,04.$$

Обчислимо коефіцієнт абсолютної ліквідності за 2011-2013 роки, який показує готовність підприємства в даний момент ліквідувати короткострокову заборгованість:

$K_{\text{аб.л.}} = (\text{Грошові кошти} + \text{Поточні фінансові інвестиції}) : \text{Поточні зобов'язання} :$

$$K_{\text{аб.л.}(2011)} = 856 : 111684 = 0,007;$$

$$K_{\text{аб.л.}(2011)} = (727 + 67) : 120497 = 0,006;$$

$$K_{\text{аб.л.}(2011)} = (1743 + 29) : 144555 = 0,012.$$

Після вищенаведених розрахунків показників ліквідності та платоспроможності підприємства всі дані згрупуємо в таблиці 3.6, та для більш детальнішого їх аналізу відобразимо схематично динаміку коефіцієнтів ліквідності (рис 3.2.)

Всі ці показники ліквідності потрібні не тільки для керівників підприємства, а й для різних користувачів аналітичної інформації: коефіцієнт абсолютної ліквідності – для постачальників сировини і матеріалів; коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків; коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців і власників акцій і облігацій підприємства [36, с. 128]

Таблиця 3.6

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства

№	Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.
1	Коефіцієнт поточної ліквідності	1,12	1,90	2,38
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,07	0,23	1,04
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,007	0,006	0,012

У якості основного коефіцієнта можна використовувати коефіцієнт загальної ліквідності. Інші показники можуть застосовуватись лише для більш глибокого та детальнішого аналізу, задля відображення впливу окремих статей поточних активів підприємства.

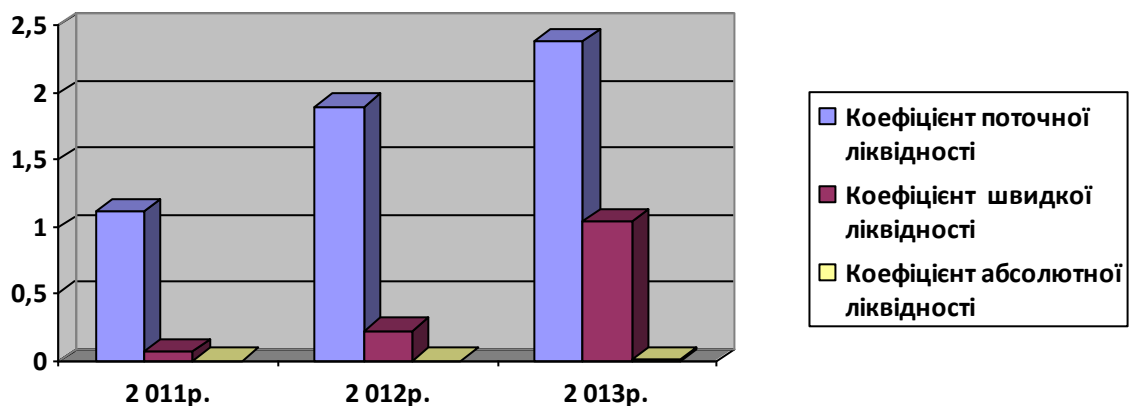

Рис.3.2. Динаміка коефіцієнтів ліквідності за 2011-2013 роки ТОВ «Україна 2001»

Таким чином, бачимо, що майже усі обраховані нами показники ліквідності зростають протягом трьох років. Зростання ліквідності підприємства в динаміці говорить про покращення ситуації з забезпеченістю оборотними коштами. В тому випадку, коли активи являються низько ліквідними, можливий ризик потрапити в негативну фінансову ситуацію. Однак, негативним явищем і є занадто висока ліквідність (якщо коефіцієнт ліквідності є набагато більшим за одиницю). Це свідчить, що існують якісь порушення в застосуванні поточних активів, і як наслідок, спричиняє зниження показника рентабельності підприємства.

Тому, проаналізувавши дані наведені в таблиці та діаграмі, можна сказати, що ТОВ « Україна 2001» являється ліквідним підприємством, так як в змозі погасити свої поточні зобов'язання: з використанням грошових коштів – на 104 % короткострокових зобов'язань та з використанням усіх своїх оборотних активів – 238 % короткострокових зобов'язань.

3.4. Аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємства

Для будь-якого підприємства важливою умовою подальшого розвитку є його фінансова стабільність. Коли підприємство є фінансово стійким, то воно здатне не піддатися впливу коливань на ринку. Чим більша стабільність підприємства, тим більше в нього існує переваг в отриманні кредитів чи залученні інвестицій. Оскільки, підприємство, котре є фінансово стійким, може вчасно та в повному розмірі виконати свої обов'язки перед державою, працівниками та контрагентами.

Фінансова стійкість є однією з основних характерних особливостей фінансового стану підприємства, яка відображає рівень впевненості кредиторів та інвесторів, котрі вкладають інвестиції в господарську діяльність підприємства.

Фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів

і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого ризику [56, с. 176].

На рівень фінансової стійкості підприємства можуть впливати як зовнішні такі внутрішні фактори. До внутрішніх факторів належать: структура активів підприємства та правильне управління ними, стан витрат виробництва, стан і структура виготовленої продукції, а також наявність позикових коштів у майні підприємства та їх кількість.

До зовнішніх факторів відносять: кредитна та податкова політика в країні, економічне середовище господарювання, рівень доходів споживачів, технологія, яка використовується суспільством, та інші [69, с. 276].

Фінансова стійкість підприємства також залежить від фінансової структури підприємства, а саме, рівень залежності підприємства від інвесторів та кредиторів підприємства. Вона відображає діяльність підприємства в майбутньому.

Задля оцінки оптимальності співвідношення власного і залученого капіталу можна застосовувати наступні показники:

1. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) – це коефіцієнт, який відображає частку власного капіталу в загальній сумі капіталу, авансованого в діяльність підприємства:

$$K_a = \text{Власний капітал} : \text{Всього джерел коштів}$$

$$K_{a(2011p.)} = 80658 : 192342 = 0,42; \text{ (Додаток А)}$$

$$K_{a(2012p.)} = 194622 : 315119 = 0,62; \text{ (Додаток Б)}$$

$$K_{a(2013p.)} = 310476 : 482068 = 0,64. \text{ (Додаток В)}$$

Отже, із проведених нами розрахунків показника фінансової незалежності, бачимо, що ТОВ «Україна 2001» починаючи з 2012 року є досить стійким, та стабільним підприємством. Оскільки критичне значення коефіцієнта 0,5, то бачимо, що у 2011 році даний коефіцієнт досягнув лише 0,42. Проте, у 2012 та у 2013 роках він поступово зростає, це є позитивним

явищем, тому що чим більше значення, тим стійкішим та стабільнішим є підприємство.

2. Коефіцієнт фінансової залежності – коефіцієнт, котрий відображає рівень фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел:

$$K_{ф.з.} = \text{Власні джерела коштів} : \text{Залучений капітал} :$$

$$K_{ф.з.(2011р.)} = 192342 : 80658 = 2,38;$$

$$K_{ф.з.(2012р.)} = 315119 : 194622 = 1,62;$$

$$K_{ф.з.(2013р.)} = 482068 : 310476 = 1,55.$$

Даний показник протягом трьох звітних періодів поступово зменшується, від 2,38 (в 2011 році) до 1,55 (в 2013 році) це говорить про зростання фінансової залежності підприємства.

3. Коефіцієнт фінансового ризику – показник, який визначається шляхом співвідношення залучених коштів підприємства та власного капіталу:

$$K_{ф.р.} = \text{Залучені кошти} : \text{Власний капітал}:$$

$$K_{ф.р.(2011р.)} = 111684 : 80658 = 1,38;$$

$$K_{ф.р.(2012р.)} = 120497 : 194622 = 0,62;$$

$$K_{ф.р.(2013р.)} = 144555 : 310476 = 0,47.$$

У 2011 році коефіцієнт фінансового ризику становив 1,38, що є негативним явищем, оскільки, критичне значення даного показника не повинно перевищувати 1. Проте, вже у 2012 році значення коефіцієнта різко знизилось до 0,62, а у 2013 – 0,47, це свідчить про зменшення фінансового ризику ТОВ «Україна 2001».

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу – коефіцієнт, який зображає, яка кількість власного капіталу знаходиться в мобільній формі, та яка капіталізована:

$$K_{м} = \text{Власні оборотні кошти} : \text{Власний капітал} :$$

$$K_{M(2011p.)} = 125375 : 80658 = 1,55$$

$$K_{M(2012p.)} = 228949 : 194622 = 1,18;$$

$$K_{M(2013p.)} = 344460 : 310476 = 1,11.$$

Позитивною тенденцією для даного показника є невелике збільшення його значення в динаміці. Із проведених нами розрахунків, зростання значення коефіцієнта не спостерігаємо, але якщо дане значення є вищим за 0,5, то підприємство має достатню гнучкість при використанні власних коштів.

5. Чистий робочий капітал – показник, котрий характеризує співвідношення між обіговими активами та короткостроковими зобов'язаннями.

$$P_k = \text{Поточні активи} - \text{Поточні зобов'язання:}$$

$$P_k(2011p.) = 125375 - 111684 = 13691 \text{ грн;}$$

$$P_k(2012p.) = 228949 - 120497 = 108452 \text{ грн;}$$

$$P_k(2013p.) = 344460 - 144555 = 199905 \text{ грн.}$$

Зростання даного показника є позитивним явищем для підприємства. Як бачимо, у 2013 році показник значно зріс порівняно з 2012 та 2011 роками. Якщо робочий капітал підприємства з кожним роком зростає, то підприємство спроможне не тільки оплатити свої поточні зобов'язання, але і може розширювати свою діяльність за наявних фінансових ресурсів. Рівень достатності чистого оборотного капіталу підприємства визначається при зрівнянні такого ж показника іншого підприємства.

Задля аналізу фінансової стійкості підприємства застосовують безліч взаємопов'язаних показників. Під час проведення аналізу не є можливою ситуація покращення усіх коефіцієнтів, тому що покращення одного з показників спричинить погіршення іншого. Усі обраховані показники відобразимо в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Показники фінансової стійкості ТОВ «Україна 2001»
за 2011-2013 роки

№	Показники	Роки			Норма	Зміни 2012- 2011 роки	Зміни 2013- 2012 роки
		2011	2012	2013			
1	Коефіцієнт автономії	0,42	0,62	0,64	$\geq 0,5$	0,2	0,02
2	Коефіцієнт фінансової залежності	2,38	1,62	1,55	≤ 2	- 0,76	- 0,07
3	Коефіцієнт ризику	1,38	0,62	0,47	$\leq 0,5$	- 0,76	- 0,15
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,55	1,18	1,11	> 0	- 0,37	- 0,07
5	Робочий капітал, тис. грн.	13691	108452	199505	> 0 , ріст	94761	91053

Із вищенаведених даних таблиці бачимо, що коефіцієнт автономії протягом трьох звітних періодів зростає, та вже у 2013 році становив 0,64, тобто із загальної суми капіталу 64 % складають власні кошти підприємства. Поступове зменшення притаманне коефіцієнту фінансової залежності, що говорить про спад фінансової залежності підприємства від інших зовнішніх інвесторів. Що стосується, коефіцієнту ризику, то позитивна ситуація притаманна підприємству лише в 2013 році, коли значення показника досягло 0,47, тобто є меншим за критичну межу 0,5. Маневреність власного капіталу підприємства у 2012 році різко знизилась, порівняно з попереднім

роком, а у 2013 його значення становило 1.11. Робочий капітал підприємства протягом трьох періодів збільшувався, що є позитивним явищем для ТОВ «Україна 2001».

Окрім раніше обрахованих нами коефіцієнтів важливим є визначення надлишку чи недостачі джерел формування запасів, за допомогою показників, котрі характеризують рівень охоплення різних видів джерел:

– наявність власних оборотних засобів, які розраховуються за формулою:

$$НВ = (р. 380 + р. 430 + р. 630) - р. 080 .$$

$$НВ_{(2011р.)} = 80658 - 66967 = 13691; \text{ (Додаток А)}$$

$$НВ_{(2012р.)} = 194622 - 86170 = 108452; \text{ (Додаток Б)}$$

$$НВ_{(2013р.)} = 310476 - 137608 = 172868. \text{ (Додаток В)}$$

– наявність довгострокових джерел формування запасів, які визначаються за формулою:

$$НД = НВ + р. 480 = (р. 380 + р. 430 + р. 630 + р. 480) - р. 080.$$

$$НД_{(2011р.)} = 80658 - 66967 = 13691;$$

$$НД_{(2012р.)} = 194622 - 86170 = 108452;$$

$$НД_{(2013р.)} = 310476 - 137608 = 172868.$$

– показник загальної величини джерел формування запасів, який розраховується за формулою:

$$НЗ = НД + р.620 = (р. 380 + р. 630 + р. 430 + р. 480 + р. 620) - р. 080.$$

$$НЗ_{(2011р.)} = 80658 - 66967 + 111684 = 125375;$$

$$НЗ_{(2012р.)} = 194622 - 86170 + 120497 = 228949;$$

$$НЗ_{(2013р.)} = 310476 - 137608 + 144555 = 317423.$$

За допомогою цих показників можна визначити рівень забезпеченості джерелами їх формування:

1) надлишок (+) чи недостача (–) власних оборотних коштів:

$$\pm НВ = НВ - ВЗ,$$

де ВЗ – це вартість запасів [45, с. 80].

$$\pm НВ_{(2011р.)} = 13691 - 27456 = - 13765; \text{ (Додаток А)}$$

$$\pm \text{НВ (2012 р.)} = 108452 - 190466 = - 82014; \text{ (Додаток Б)}$$

$$\pm \text{НВ (2013 р.)} = 172868 - 173175 = - 307. \text{ (Додаток В)}$$

2) надлишок (+) або недостача (-) довгострокових джерел формування:

$$\pm \text{НД} = \text{НД} - \text{ВЗ}.$$

$$\pm \text{НД (2011 р.)} = 13691 - 27456 = -13765;$$

$$\pm \text{НД (2012 р.)} = 108452 - 190466 = -82014;$$

$$\pm \text{НД (2013 р.)} = 172868 - 173175 = -307.$$

3) надлишок (+) або недостача (-) загальної величини джерел формування запасів:

$$\pm \text{НЗ} = \text{НЗ} - \text{ВЗ}.$$

$$\pm \text{НЗ (2011 р.)} = 125375 - 27456 = 97919;$$

$$\pm \text{НЗ (2012 р.)} = 228949 - 190466 = 38483;$$

$$\pm \text{НЗ (2013 р.)} = 317423 - 173175 = 144248.$$

У випадку коли значення всіх показників є додатне, то стійкість підприємства є абсолютною, і воно є незалежним від зовнішніх кредиторів. Якщо перший показник додатній, а інші є меншими нуля – така стійкість є номальною, що говорить про достатню платоспроможність підприємства, раціональне використання ресурсів, та високу прибутковість поточної діяльності. Коли додатнім є лише останній показник, то підприємство має нестійкий фінансовий стан, та як наслідок, зазнало порушення нормальної платоспроможності. Останнім є кризовий фінансовий стан, при якому всі значення показників є від'ємними, та підприємство є повністю неплатоспроможним, знаходиться на межі банкрутства.

Для досліджуваного підприємства – ТОВ «Україна 2001», характерним є нестійкий фінансовий стан, оскільки із проведених нами розрахунків, бачимо, що майже всі коефіцієнти є від'ємними, крім останнього. Проте, підприємство має можливість відновити свою платоспроможність найближчим часом, та залучати додаткові фінансові інвестиції.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Протягом трьох років знос основних засобів на підприємстві зростає, що є негативним явищем фінансово стану ТОВ «Україна 2001», також бачимо, що коефіцієнт частки виробничих фондів також зростає впродовж 2011–2013 років. Тому, для збільшення ефективності основних засобів підприємства необхідно здійснити реставрацію застарілих засобів, обладнання, закупити нові машини та засоби праці, які значно покращать ефективність праці, умови праці, як наслідок, призведуть до значних позитивних зрушень в господарській діяльності підприємства.

2. Рентабельність підприємства обраховується, шляхом співвідношення прибутку до власного капіталу підприємства, рівня продажу продукції та його активів. Тому, після обчислення коефіцієнтів даного показника, бачимо, що ТОВ «Україна 2001» протягом 2011-2013 років зазнало значних змін. Починаючи з 2012 року значення більшості коефіцієнтів дещо зменшилося, а, отже, і знизився рівень рентабельності підприємства.

3. Майже усі обраховані нами показники ліквідності зростають протягом трьох років. Зростання ліквідності підприємства в динаміці говорить про покращення ситуації з забезпеченістю оборотними коштами. Тому, можна впевнено стверджувати, що ТОВ «Україна 2001» являється ліквідним підприємством, так як в змозі погасити свої поточні зобов'язання

4. Проаналізувавши три періоди діяльності ТОВ «Україна 2001», ми визначили, що для нього характерним є нестійкий фінансовий стан, оскільки із проведених нами розрахунків, бачимо, що майже всі коефіцієнти є від'ємними, крім останнього. Проте, підприємство має можливість відновити свою платоспроможність найближчим часом, та залучати додаткові фінансові інвестиції.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

З кожним роком все більшої популярності набуває тема охорони праці та безпека життєдіяльності на вітчизняних підприємствах. На міжнародному рівні регулює це питання Міжнародна організація праці. Поступово розробляються безліч заходів щодо зменшення виробничого травматизму, однак, незважаючи на це з кожним роком рівень смертей на підприємствах зростає.

Охорона праці – це комплекс законодавчих актів, соціально-економічних, технічних, організаційних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, що контролюють безпеку охорони здоров'я та працездатності людини на виробництві.

На сьогодні, в Україні спостерігається критична ситуація у сфері безпеки праці. Насамперед, вона спричинена такими факторами:

- безповоротними втратами економіки країни, яких вона зазнає через значну загальну захворюваність працівників з тимчасовою втратою працездатності, високі рівні виробничого травматизму, професійної захворюваності та інвалідизації, внаслідок чого держава втрачає кваліфікованого працівника, а натомість отримує особу, якій потрібно надавати соціальні послуги;
- незадовільним фінансуванням роботодавцями на підприємствах усіх форм власності заходів з охорони праці;
- розбалансованістю системи управління охороною праці в центральних органах виконавчої влади, обласних і міських держадміністраціях та органах місцевого самоврядування;
- багаторічною практикою приховування значної кількості нещасних випадків на виробництві від розслідування і обліку, або не завжди об'єктивну кваліфікацію їх як неповязаних з виробництвом;

- відсутністю об'єктивної інформації про реальний стан охорони праці, кількість нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- зруйнованою системою трудової (промислової) медицини, що вкрай негативно впливає на виявлення профпатології і професійних захворювань на ранніх стадіях, відсутністю ефективної системи медичної і професійної реабілітації працівників (згортання регулярних профілактичних медичних оглядів, загальної диспансеризації працюючих, закриття більшості санаторіїв-профілакторіїв), що призводить до погіршення їх здоров'я, зниження продуктивності праці, професійної непридатності, стримує інноваційний та інвестиційний розвиток провідних галузей економіки [46, с. 109].

При прийнятті на роботу працівникам необхідно пройти обов'язковий медичний огляд. Додержання правил техніки безпеки залежить не тільки від виконання керівником підприємства або уповноваженим ним органом своїх обов'язків, але й від того, наскільки кожний працівник знає і виконує їх під час роботи.

Навчання та інструктаж працівників з питань охорони праці є важливою частиною системи управління охороною праці підприємства і проводиться з усіма працівниками в процесі їх трудової діяльності.

Задля об'єктивної оцінки відповідності середовища праці встановленим законодавчим актам, потрібно провести перевірку умов праці відділу бухгалтерії, здійснити оцінку робочого місця за показниками шкідливості, рівня напруженості процесу праці.

Зазвичай, всі кабінети підприємства електрифіковано, в них знаходяться телефони, принтери, комп'ютери, та інша техніка. Саме правильний вибір електрообладнання є значною умовою для попередження пожеж. Для забезпечення пожежної безпеки електрообладнання на підприємстві повинне відповідати вимогам Правил улаштування електроустановок, Правил техніки безпеки при експлуатації

електроустановок споживачів та Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів.

Найчастіше пожежі на підприємствах можуть бути спричинені через порушення правил експлуатації електротехнічних пристроїв. Можливі випадки, коли пожежі виникають у результаті коротких замикань, перевантажень електромашин струмами, проводів, іскроутворень.

На підприємстві як наслідок дослідження обліковуються нещасні випадки, які трапилися в процесі виконання трудових обов'язків, а також виконання робіт, в яких зацікавлене саме підприємство, та території організації, або ж на робочому місці, під час переїзду службовим транспортом на роботу чи з роботи, під час пожеж чи аварій, під час надання підприємством шефської допомоги; на транспортному засобі, стоянці транспортного засобу, на території селища з працівниками, які перебували на змінному відпочинку (провідник, працівник рефрижераторної бригади, шофер-змінник); у робочий час при пересуванні пішки, на громадському, власному транспортному засобі або засобі, який належить підприємству чи сторонній організації, з працівником, робота якого пов'язана з переміщенням між об'єктами обслуговування; під час пересування пішки або на транспортному засобі до місця роботи чи назад за разовим завданням власника або уповноваженого ним органу без оформлення посвідчення про відрядження [46, с. 56].

Значною гарантією, встановленою у Законі України «Про охорону праці», є встановлення соціального страхування від надзвичайних ситуацій і виробничих захворювань, яким кардинально змінено основи захищеності працівників на виробництві [24, с. 23]. В Україні прийнято Закон «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Ним визначено систему, принципи та види соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного

захворювання, суб'єкти та об'єкти страхування, порядок відшкодування шкоди, заподіяної застрахованому ушкодженням його здоров'я.

Соціальне страхування є обов'язковим для працівників які уклали трудовий договір. Від моменту набрання чинності Закону України «Про загальнообов'язкове соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» робітники являються застрахованими.

Якщо керівник підприємства не дотримується нормативних актів про охорону праці, як наслідок цього збільшується ризик настання захворювань на виробництві, нещасних випадків, підприємство відноситься до найвищого класу професійного ризику, а, отже, зростає і сума страхового внеску. Страховий внесок може також збільшуватися через незадовільний стан охорони праці на підприємстві.

У протилежному випадку, коли роботодавець може забезпечити низький рівень надзвичайних ситуацій на підприємстві, йому надається знижка щодо суми страхового внеску. Але, якщо впродовж року до нього застосовувались штрафні санкції за порушення нормативних актів, які стосуються охорони праці, тоді він може бути позбавлений такого права.

Страхування від нещасного випадку чи захворювання на виробництві має цільовий характер використання коштів. Вони використовуються на сплату соціальних послуг та виплат, які проводяться Фондом соціального страхування від надзвичайних ситуацій на виробництві та захворювань, які виникли під час виробничого процесу. До них належать, наприклад, виплати: одноразової допомоги; пенсії по інвалідності потерпілому; на медичну та соціальну допомогу; втраченого заробітку; пенсії у зв'язку з втратою годувальника; за моральну шкоду дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час вагітності.

Законодавство України відображає значну частину міжнародних стандартів з організації управління охороною праці на різних рівнях. Закон

України «Про охорону праці» містить окремий розділ про організацію охорони праці, її управління на підприємствах, в установах, організаціях. Система управління охороною праці передбачає:

- створення роботодавцем відповідних служб, які забезпечують вирішення конкретних питань охорони праці;
- досягнення встановлених нормативів з охорони праці шляхом впровадження прогресивних технологій, додержання вимог при проектуванні, будівництві та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва;
- проведення лабораторних досліджень умов праці, атестації робочих місць на відповідність нормативним актам про охорону праці та надання пільг і компенсацій за результатами їх проведення;
- проведення обов'язкових медичних оглядів певних категорій працівників, навчання з питань охорони праці з метою попередження виробничого травматизму;
- усунення причин, що призводять до нещасних випадків, професійних захворювань, здійснення їх розслідування й обліку та інше [24, с. 68].

Після кожного нещасного випадку постраждалий або очевидець події повинні зразу ж доповісти керівникові, розповісти що сталося і які причини нещасного випадку, та вжити заходів першої допомоги потерпілому, а також забезпечити доставку його в медпункт чи лікарню. Про всі події які відбулися також обов'язкового повинен бути ознайомлений керівник підприємства. На місці нещасного випадку все повинно зберігатись як було під час події до моменту проведення розслідування. Після цього встановлюється причина нещасного випадку і розробляються заходи щодо попередження його в майбутньому.

Всі нещасні випадки які відбулися на підприємстві оформляються в спеціальному журналі.

У випадку, коли потерпілий чи інша особа своєчасно не повідомили про подію власника підприємства, може розслідуватись за заявою

потерпілого чи його довіреної особи, якщо з моменту події пройшло не більше одного року, протягом десяти діб від дня подання заяви.

Отже, в процесі виробництва на підприємстві в різних галузях та сферах діяльності основою завдань охорони праці є збереження здоров'я та працездатності працівників підприємства. Задля виконання даного завдання на ТОВ «Україна 2001» необхідно знизити підвищенні фізичні навантаження працівників, покращити санітарно-гігієнічні показники, більш раціонально організувати робочі місця, дотримуватись естетичності оформлення інтер'єрів в кабінетах, а також підтримувати благоустрій територій і приміщень.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4

1. На підприємстві, в цілому робочі місця відповідають вимогам охорони праці, але не виключені недоліки, а саме: підвищений рівень шуму, місцями шкідливі фактори виробництва. Однак, на сьогодні охороні праці та безпеці життєдіяльності на ТОВ «Україна 2001» приділяється значна увага, тому що від ступення захищеності працівників від надзвичайних ситуацій, та забезпечення комфортних та безпечних умов праці, залежить здоров'я та самопочуття, і як наслідок, ефективність їх діяльності.

2. У випадку, коли керівник підприємства не дотримується нормативних актів про охорону праці, як наслідок цього збільшується ризик настання захворювань на виробництві, нещасних випадків, підприємство відноситься до найвищого класу професійного ризику, а, отже, зростає і сума страхового внеску. Страховий внесок може також збільшуватися через незадовільний стан охорони праці на підприємстві.

3. Для збереження працездатності та здоров'я персоналу керівництву ТОВ «Україна 2001» необхідно здійснити такі заходи: знизити підвищені фізичні навантаження працівників, покращити санітарно-гігієнічні показники, більш раціонально організувати робочі місця, дотримуватись естетичності оформлення інтер'єрів в кабінетах, а також підтримувати благоустрій територій і приміщень.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Фінансова звітність підприємства забезпечує користувачів необхідною інформацією щодо купівлі, продажу, та володіння цінними паперами, участі в капіталі підприємства, регулювання господарської діяльності підприємства, аналізу основних показників та інших рішень. Звітність повина надавати користувачам інформацію за різні періоди для порівняння. У фінансовій звітності коротко описуються основні дані про підприємство: назва, основний вид діяльності, організаційно-правова форма, середня чисельність працівників за звітний період тощо.

2. За результатами проведеного аналізу можемо стверджувати, що фінансова звітність підприємства повністю відповідає вимогам чинного законодавства. Складання та подання фінансової звітності регламентується Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", а також такими нормативними документами: НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"; НП(С)БО 2 "Консолідована фінансова звітність"; П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах".

3. Здійснене нами дослідження показало, що на сьогодні питання аудиту фінансових результатів підприємства є вагомим етапом проведення аудиту фінансово-господарської діяльності. Саме від того чи правильно підтверджено аудитором обсяг доходів, витрат і фінансових результатів залежить правильність визначення отриманого підприємством прибутку. В цьому, насамперед, зацікавленні власники підприємства. Після проведення аудиту фінансової звітності підприємства можна не тільки позбутися помилок та недоліків, але і виявити можливі резерви збільшення доходів.

4. Обраховані коефіцієнти показника фінансово-майнового стану свідчать проте, що власність підприємства протягом 2011-2013 років поступово збільшувалася, це говорить про те, що воно успішно розширює свою фінансову діяльність. В свою чергу це є позитивним явищем для підприємства, та може неабияк вплинути на результат господарської

діяльності в майбутньому. Також це може позитивно відобразитись на подальшій господарській діяльності підприємства.

5. Прибутковість підприємства у 2012 році зросла на 22% порівняно з 2011 роком, проте у 2013 році показник знову знизився. Оборотність активів з кожним наступним роком знижується. Що стосується прибутку на активи, то цей показник відображає позитивну ситуацію, оскільки в 2013 році він зріс на 23 % порівняно з 2012 роком. Зовсім протилежна ситуація з прибутком на капітал, який у 2013 році зменшився на 37% в порівнянні з попереднім роком.

6. Після обчислення абсолютних та відносних показників ліквідності і платоспроможності підприємства, бачимо, що значення цих показників протягом трьох звітних періодів поступово зростає. А, отже, в такій ситуації, підприємство вважається платоспроможним. Воно спроможне покрити всі свої поточні зобов'язання: з використанням грошових коштів – на 104 % короткострокових зобов'язань та з використанням усіх своїх оборотних активів – 238 % короткострокових зобов'язань.

7. Показник фінансової стійкості підприємства являється одним із основних показників оцінки фінансового стану підприємства, оскільки показує рівень впевненості та надійності кредиторів, які вкладають інвестиції в господарську діяльність підприємства. Отже, із раніше обрахованих коефіцієнтів, бачимо, що у 2013 році із загальної суми капіталу – 64 % складають власні кошти підприємства. Проте, аналізуючи, коефіцієнти рівня стійкості підприємства, спостерігаємо ситуацію нестійкого фінансового стану, але все ж таки для ТОВ «Україна 2001» існує можливість відновити платоспроможність вже найближчим часом, та залучати додаткові фінансові інвестиції.

8. В загальному ТОВ «Україна 2001» протягом трьох звітних періодів має задовільні показники своєї господарської діяльності. Коефіцієнти рентабельності знаходяться також в межах норми. Керівництву підприємства необхідно звернути увагу на те, щоб покращити структуру балансу, оскільки

коли існує перебільшення коштів в одних статтях, то в інших не менш вагомих статтях коштів або недостатньо, або вони взагалі відсутні.

9. Виходячи з проведеного аналізу показників фінансової звітності ТОВ «Україна 2001» ми пропонуємо такі рекомендації задля покращення фінансового стану підприємства:

- знизити витрати на реалізацію виготовленої продукції;
- звернути увагу на виробництво більш дорогих видів продукції;
- залучати висококваліфікованих робітників;
- збільшит асортимент продукції;
- у виробничому процесі використовувати результати науково-технічного прогресу;
- розробити та дотримуватись стратегії виходу на нові іноземні ринки.

10. Дотримання запропонованих заходів в деякій мірі призведе до покращення фінансового стану підприємства. Проте цього недостатньо для зростання іміджу поміж іноземними конкурентами. В такому випадку вагоме значення має вплив держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аудит / Ф. Л. Дефлиз, Г. Р. Дженик, В. М. О'Рейли, М. Б. Хирт; Пер. с англ. С. М. Бычковой; Под ред. Я. В. Соколова. – переводное изд. – М.: Аудит: ЮНИТИ, 1997. – 542 с.
2. Аудит: навчальний посібник / В.Я.Савченко. – 2-е вид. – К.: КНЕУ, 2006. – 328 с.
3. Блакита, Г. В. Бухгалтерський облік. Практикум : Навчальний посібник / Г. В. Блакита, Н. О. Ромашевська. – К : ЦУЛ, 2010. – 152 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Стандарти аудиту, надання впевненості та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: тести. Навчальний посібник для ВНЗ/ Бутинець Ф.Ф. – Житомир: Рута, 2006 – 208 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік: Навч.-практ. посібник / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна, В. І. Кисла. – К : ЦУЛ, 2010. – 536 с.
6. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Р. Ф. Бруханський, О. П. Скирпан. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 444 с.
7. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика: монографія / Т.М.Сльозко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 304 с.
8. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / І.Б.Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є.Нагірська. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.
9. Бухгалтерський облік: концептуальні основи теорії / Шило В.П., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б. – К.: Кондор, 2011. – 172 с.
10. Бруханський Р. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України //Економічний аналіз.-2011.–Вип. – Т. 9. – С. 69-71.
11. Бруханський Р. Ф. Аналіз вимог системи стратегічного менеджменту до побудови стратегічно-орієнтованої системи бухгалтерського обліку //Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки. – 2014. – №. 1. – С. 163-169.

12. Верига, Ю.А. Звітність підприємств : навч. Посібник / Ю.А. Верига, З.М. Левченко, І.Д. Ватуля. – (2-ге вид., доп. і перероб.). – К.: ЦУЛ, 2008. – 776 с.
13. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік / Н.І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна. – К. : ЦУЛ, 2010. – 536 с.
14. Войнаренко М.П. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту / Войнаренко М.П. Пономарьова Н.А., Замазій О.В.: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
15. Волкова, І. А. Фінансовий облік 1: Реком. МОНУ як навч. посібник для студ. ВНЗ / І. А. Волкова. – К : ЦУЛ, 2008. – 228 с.
16. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Б. Є. Грабовський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
17. Жадько К. С. Ж81 Бухгалтерський облік у схемах і таблицях. Навч. пос.. / Жадько К.С., Семенюта В.В., Олійник Л.Ш – К.: Центр учбової літератури, 2008. - 112 с.
18. Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: монография / В.Н. Жук. – К.: Аграрная наука, 2013. – 408 с.
19. Гарасим П. М., Бруханський Р. Ф., Хомин П. Я. Наскрізнi блоки кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку //Тернопіль, Астон.— 2003.—368 с.
20. Герасим П. М., Журавель Г. П., Бруханський Р. Ф. Первинний та аналітичний облік на підприємстві //навчальний посібник/ПМ Гарасим, ПП Журавель, РФ Бруханський, ПЯ Хомин–Тернопіль.–2005.–464 с.
21. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: підручник / А.Г.Загородній, Г.О.Партин, Л.М.Пилипенко. – вид. 2-ге, перероблене і доповнене. – К.: Знання, 2009. – 422 с.
22. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р.
23. Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (з врахуванням останніх змін, внесених Законом України № 663-VII від 24.10.2013 р.).

24. Закон України «Про охорону праці» від 14. 10. 92 № 2695;
25. Засадна Х.О. Бухгалтерський облік основних господарських операцій у програмі 1С: Бухгалтерія 7.7: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Національний банк України ; Університет банківської справи. / Засадна Х. О., Шурпенкова Р. К. – К.: УБС НБУ, 2009. – 237с.
26. Звітність підприємств: Навчальний посібник / Г.М.Давидов, Н.С. Шалімова. – 2-ге видання. – К. : Знання, 2011. – 623 с.
27. Зоріна В.Н., Осадча Т.С., Зорін Г.Г. / За ред. Покотилової В.І. Фінансова звітність підприємств. Навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України). – К.: ЦУЛ , 2006. – 200 с;
28. Косміна Р. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік: навч. посіб. для студ. екон. спец. ВНЗ / Ю.Д. Чацкіс (ред.). – К. : Вища школа, 2008. – 255 с.
29. Лобода Н.О. Організація обліку: навч. посіб. / Костишина М.Т., Киричук У.М., Лобода Н.О., Демко М.Я. – Львів: ЛДФА, 2011. – 192 с.
30. Лень В.С. Фінансовий облік: навчальний посібник / Лень В.С. – К.: Академія, 2011. – 608 с.
31. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах // Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 2 липня 2001 р. № 190 (з врахуванням змін і доповнень).
32. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств // Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132 (з наступними змінами і доповненнями) (з врахуванням змін і доповнень).
33. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку // Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 р. № 356 (з врахуванням змін і доповнень).
34. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних

активів в сільськогосподарських підприємствах // Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 21 лютого 2008 р. № 73 (з врахуванням змін і доповнень).

35. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств // Затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 4 червня 2009 р. № 390 (з врахуванням змін і доповнень).

36. Михайлов М.В., Глумаченко А.І., Гончар В.П., Бачмат Г.А. Бухгалтерський облік (теорія): Навч. посібник / За ред. проф. Михайлова М.Г. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 247 с.

37. Милявська Е.П. Милявська Е. П., Бухгалтерський облік: Навчальний посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закл. / Мілявський М. Ю., Чередниченко Н. В. – Краматорськ: ДДМА, 2009. – 228с.

38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73;

39. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року № 628;

40. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва: монографія / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 384 с.

41. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу: навчальний посібник / С.І. Дроб`язко, Т.М. Козир, С.Б. Холод; ред. П.Й. Атамас. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

42. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: навчальний посібник для вузів. – К.: Алерта, 2010.- 584 с

43. Організація обліку / О. П. Скирпан. – Тернопіль : ТАНГ, 2006. – 208 с.

44. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру //Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал.–2012 р.–Випуск. – 2012. – Т. 8. – №. 34. – С. 267-270.

45. Основи бухгалтерського обліку: Навч. посібник / керівник авторського колективу З.Б. Живко; Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів: Вид-во ЛьвДУВС, 2010. – 384 с.

46. Оцінка обстановки в надзвичайних ситуаціях. / В.Є. Гончарук, С.І.Качан, С.М. Орел, В.І. Пуцило – посібник. – К. «ЛП», 2004 р. – 184 с.

47. Петренко Н. І. Вдосконалення методики надання аудиторських послуг // Вісник ЖДТУ. – 2011. – №1. – С. 78 – 82.

48. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інст-рукція про його застосування // Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (з врахуванням змін і доповнень, останні з яких внесені наказом Міністерства фінансів України № 627 від 27.06.2013 р.).

49. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва // Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 19.04. 2001 р. № 186 (з врахуванням останніх змін від 27.06.2013 р.).

50. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. (з врахуванням змін і доповнень, останні з яких внесені Законом України № 736-VII від 28.01.2014 р.).

51. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : підручник / Міністрство освіти України. / Поддєрьогін А.М. – К.: КНЕУ, 2008. – 571 с.

52. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: підручник / Подольська В.О. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.

53. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 р. № 137 із змінами та доповненнями;

54. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами: навч. посібник / За ред. проф. М.Ф.Огійчука. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Алерта, 2013. – 608 с.

55. Рудницький В. С., Бруханський Р. Ф., Хомин П. Я. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень. – К //К.: ВД «Професіонал. – 2004.

56. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник для вищої школи. / за ред. Садовська І.Б. – К.: Центр учбової літератури, 2013.- 688 с.

57. Сук Л. К. Фінансовий облік: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп./ Сук Л. К., Сук П.Л. К.: Либідь, 2012. – 647 с.

58. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект: колективна монографія у 2 т. / за ред. П.Й.Атамас. – Дніпропетровськ: «Герда», 2013. – Т. 1. – 358 с.

59. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: практикум: навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України) / Тарасенко Н.В. – Львів.: Новий світ 2006. –280с.

60. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності: навч посіб. / Т.М. Тігова, Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк – К.: Цетр учбової літератури, 2012. – 268 с.

61. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: навчальний посібник / Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2011. – 923 с.

62. Управлінський облік. Навчальний посібник / Бруханський Р.Ф. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 223 с.

63. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник / За ред. проф. М.Ф.Огійчука. – 5-те видання, перероблене і доповнене. – К.: Алерта, 2009. – 1056 с.

64. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / За редакцією проф. М.Ф.Огійчука. – 6-те вид., перероблене і доповнене. – К.: Алерта, 2011. – 1042 с.

65. Фінансово-облікова проблематика відтворення потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія / Р. Ф. Бруханський, Н. В. Железняк, І. П. Хомин; за наук. ред. Р. Ф. Бруханського. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 452 с.
66. Халченко К.В. Сучасні проблеми аудиту фінансової звітності підприємства // Управління розвитком. – 2011. – №2. – С. 102-104.
67. Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Мозіль О.І.: Економічний аналіз господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник. / Цигилик І.І. – Центр навчальної літератури, 2009 р. – 123 с.
68. Чацкіс Ю.Д. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник / Чацкіс Ю.Д. та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 564 с.
69. Чеснакова Л. С., Алексєєва А. В., Масалітіна В. В., Бухгалтерський облік : Навч. посіб. / Чеснакова Л.С. – К. : КНТЕУ, 2009. – 397с.
70. Шара Є.Ю. Бухгалтерський фінансовий та податковий облік: навчальний посібник / Є.Ю.Шара, О.О.Бідюк, І.Є.Соколовська-Гонтаренко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 424 с.
71. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – 3-тє вид., перероб. І доп. / Швець В.Г. – К.: Знання, 2008. – 535 с.
72. Швиданенко Г.О Управління капіталом підприємства: навч. посіб. / Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. – К.: КНЕУ, 2007. – 440 с.